

Romano hangos

15.

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 12 • ČÍSLO 10–11 • VYŠLO 26. ČERVENCE 2010

zprávy

PRAHA – Nově vytvořená vláda je bez ministra pro lidská práva. Dohodly se tak koaliční strany, tedy ODS, TOP 09 a Věci veřejné. Jestli bude zachován post vládního zmocněnce pro lidská práva, není dosud známo, ani to, kdo by tuto funkci měl zastávat. Všeobecně se to však vnímá, že hrozí snížení účinnosti boje za lidská práva.

PRAHA – Na uvolněné místo ochránce lidských práv (ombudsmana) po zemřelém Otakaru Motejlovi byli nominováni čtyři lidé: Anna Šabatová, bývalá zástupkyně Otakara Motejla, a Iva Brožová, předsedkyně Nejvyššího soudu, vybrané Senátem z několika uchazečů. Dva kandidáty navrhl prezident: Evu Dundáčkovou, bývalou poslankyni, a Johna Boka, někdejšího disidenta, předsedu spolku Šalamoun. Největší šance měla Anna Šabatová, ovšem ani ona ani žádný další z kandidátů prozatím při hlasování neprošli.

CHANOV – Ze sídliště Chanov u Mostu zmizí jeden z vybydlených paneláků. Je tak vybydlený, že je až průhledný. Prostá demolice vyjde třikrát levněji než případná rekonstrukce. Chanov je vyloučená lokalita a má šanci získat peníze na přeměnu některých méně devastovaných domů na ubytovny či menší domy s malými byty.

BRNO – Příspěvek 14 milionů korun z Evropské unie dostane azylový dům v Křenové ulici na bydlení pro bezdomovce. Postaví se byty pro 18 klientů. Rozhodl o tom výbor Regionální rady Jihovýchod, který dotace přiděluje. Počet míst pro bezdomovce je už čtyři roky stejný a bezdomovců v Brně přibývá.

(www.romea.cz, kh)

Náš člověk na Miss Roma International v makedonské Skopji – Martina Kokyová

Letošní Miss Roma Praha Martina Kokyová (na pravém snímku stojí uprostřed) si z Makedonie odnesla titul Miss Sympatie. Foto: ÚMČ Praha 7.

SKOPJE, PRAHA – Ocenění veřejnosti i odborné poroty Miss Sympatie si z mezinárodní soutěže o romskou královnu krásy odnesla vítězka Miss Roma Praha 2010 Martina Kokyová (20 let). Finálový večer se uskutečnil 9. července 2010 v makedonském hlavním městě Skopje.

Martina Kokyová se prestižní soutěže Miss Roma International 2010 zúčastnila v návaznosti na své vítězství v letošní pražské volbě romské královny krásy Miss Roma Praha. Tuto soutěž již osmým rokem ve spolupráci s odborníky v oblasti

národnostních menšin a některými zástupci romské komunity pořádá Městská část Praha 7. Svým rozsahem a zaměřením se jedná o ojedinělý projekt, do něž se zapojují soutěžící i veřejnost z celé Prahy. Radnice sedmého pražského obvodu vítězce Miss Roma Praha tradičně zajišťuje účast na Miss Roma International, kde bývají jediné české zástupkyně zpravidla velice úspěšné. V letech 2007 a 2009 v této soutěži dokonce senzačně zvítězily.

Soutěž Miss Roma International pořádá makedonská televize TV BTR National. Letos se uskutečnil

již 18. ročník, kterého se zúčastnily soutěžící z 13 evropských zemí. O ocenění Miss Sympatie rozhoduje vedle mezinárodní poroty také veřejnost, kdy diváci mohou hlasovat pro nejsympatičtější dívku během přímého přenosu a předcházejícího dne, kdy jsou v televizi promítány jejich medailonky. Letošní vítězkou hlavní soutěže se stala reprezentantka Bosny, kterou dekorovala loňská královna krásy Tereza Zámková. Druhé místo obsadila soutěžící ze Slovenska Pavlína Lendelová a druhou vicemiss se stala zástupkyně Makedonie. (www.romea.cz)

z obsahu

V agentuře bez šancí?

Milan Kováč o jednom konkurzu

strana 3

Po ministru zmocněnec

Kdo bude ve vládě hájit menšiny?

strana 4, 5

Jediná Romka ve třídě

Lajla Žigová doufá, že dcera ve škole nebude na okraji

strana 6, 7

Jarmila Balážová: Romští lichváři pro nás nebudou tabu

Čtenáři Romano hangos se často setkávají s různými upoutávkami a reklamami na barevný magazín Romano vod'i (Romská duše), spojený s informačním serverem Romea. Zakladatelkou a hlavní tváří RV je Jarmila Balážová. Bylo by asi nošením dříví do lesa u této známé romské novinářky uvádět, že ji můžete slyšet v rozhlasu, vidět při moderování různých společenských akcí atd. Rozhodli jsme se strkat svůj zvědavý nos spíš do těch detailů na romské scéně, na něž nezbývá v běžném mediálním provozu obyčejně čas.

Pokud si vzpomínám, vzniklo Romano vod'i (RV) z jiného romského periodika formou štěpení.

Můžu vás požádat o nějaké špiónážní info či drby ze zákulisí? Proč tam byl konflikt, a jak si pak vedla a vyvíjela se ta druhá skupina? Hovoříme o měsíčníku Amaro Gendalos, jehož šéfredaktorkou jsem byla asi šest let. Myslím, že nezaškodí, když připomenu, jak vznikl. Před ním vycházely dva jiné romské tituly s měsíční periodicitou – Amaro Lav, které vyšlo již pár dní po revoluci v roce 1989 a nahradilo bývalou Sociální politiku. Šlo o vůbec první romské tištěné periodikum od zániku Svazu Cikánů-Romů. U jeho zrodu stála ještě na sklonku komunistického režimu Milena Hübschmannová s tehdejší, k romství se hlásící, česko-sloven-

skou intelektuální špičkou. O pár let později začal vycházet Romano Gendalos, v jehož čele stála Margita Reiznerová. Začala jsem takto obšírněji, protože oba magazíny mají s Amaro Gendalem něco společného. Když přišla nabídka z Úřadu vlády směřující tehdy k Emilovi Ščukovi, Ivanu Veselému a mně, ať vydáváme nový časopis, vycházela jsem z názvů dvou tištěných předchůdců a tak vzniklo Amaro Gendalos.

Emil Ščuka měl tehdy spoustu práce s televizním Romale, navíc byl prezidentem Mezinárodní romské unie (IRU) a Romské občanské iniciativy (ROI), já pracovala v televizi jako dramaturgyně pořadů

pro děti a mládež a navíc jsem v té době připravovala v České televizi řadu dalších pořadů, včetně autorské talk-show. Ivan Veselý se nabídl, že vydavatelem časopisu může být jím založené občanské sdružení Dženo. Oba se shodli na tom, že novinařinu jsem studovala já a necht' jsem tedy šéfredaktorkou. Začínali jsme na zelené louce, ale počátky romské porevoluční novinařiny jsou bezesporu nejvíc spjaté právě s Emilem Ščukou a ROI, první týdeník Romano kurko navazoval na bulletin vycházející v průběhu revolučních dnů. Pak vzniklo vydavatelství Romart v Brně, jednu dobu se zde kromě novin točily také

Pokračování na str. 10, 11

zaznamenali jsme

WASHINGTON – Stav demokracie v Česku se již druhým rokem mírně zhoršuje. Tak hovoří studie zaměřená na někdejší země východního bloku. ČR obdržela hodnocení 2,21 na stupnici od 1 do 7, kde 1 znamená nejvyšší úroveň demokracie. Výsledek je sestaven z dílčích hodnocení, která se týkají svobody médií, nezávislosti justice nebo korupce. Největším nedostatkem Česka je právě korupce na stupnici s hodnocením 3,75 nebo to, že ČR neřeší tzv. romskou otázku. Hodnocení jiných zemí: Slovinsko 1,93, Estonsko 1,96, Lotyšsko 2,18, Rusko 6,14.

JIHLAVA – Kraj Vysočina musel vzdát po roce jednání možnost, jak zvýšit zaměstnanost Romů. Dobrá vůle kraje Vysočina byla zmařena nejednotností romských rodin ve věci dohody, jak a kdo získá pracovní příležitosti ve spolupráci se správou a údržbou silnic. Společná schůzka plná ohlušujícího křiku tak skončila patem. Kraj tak na vlastní iniciativu rezignoval.

BUDAPEŠŤ – V noci z neděle na pondělí (4. a 5. 7.) střelil neznámý pachatel v maďarské obci Olaszliszka na dům romské rodiny. Nikdo nebyl zraněn. Incident se odehrál nedaleko místa, kde v říjnu roku 2006 místní obyvatelé ubili k smrti středoškolského učitele, který automobilem srazil romské dítě. Tři Romové dostali za vraždu doživotí. Případ vyvolal v Maďarsku silné protiromské nálady, při nichž bylo zabito sedm Romů. Rodina, které patří ostřelovaný dům, nemá nic společného se smrtí učitele.

PRAHA – Nový ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek (TOP 09) prohlásil, že ze všeho nejdřív zamezí zneužívání dávek. Stát prý vynakládá velké prostředky na lidi, kteří ve skutečnosti pomoc nepotřebují. Neupřesnil však, koho má na mysli. Chybu spatřuje v kontrolních institucích státu. Sociální dávky chce vláda snížit o deset miliard.

OSTRAVSKO – Jen dva měsíce po útoku ve Vítkově zaútočili žháři Vaculík a Müller na několik policejních stanic v Moravskoslezském kraji. Většinou potřísnili policejní stanice barvou. Útoky na policejní stanice byly reakcí na policejní zásahy vůči neonacistům loni v červnu.

OSTRAVA – V pondělí 28. června přehrával ostravský soud nahrávky odposlechů, v nichž jeden ze žhářů ve Vítkově, Lukeš, chválí jednomu z neonacistů zásah žhářů jako nejluxusněji provedenou akci. V rozhovoru se objevují také pochvalné zmínky o žhářském útoku v Budapešti, kde dokonce po žhářském útoku začali neonacisté střilet na vyběhající lidi.

PRAHA – Za vylepování samolepek s texty typu: Svobodně! Nacionálně! Sociálně! Odpor! stane před soudem osm obžalovaných radikálů: Filip Vávra, Michaela Dupová, Patrik Vondrák, Richard Lang, Petr Fryč a další. Nálepky vylepovali v prosinci 2008 u pražského Palackého náměstí, kde se měli vzápětí sejít antifašisté.

PRAHA – Školští vyjednavači ODS, TOP 09 a VV se společně dohodli na tom, že škola, která bude integrovat romské děti do svých tříd, bude lépe hodnocena při srovnávacích zkouškách. Je to součást programu bojujícímu proti segregaci romských žáků na českých školách, při kterém není zajištěn jejich rovný přístup ke vzdělání.

PRAHA – Obyvatelé České republiky mají z hlediska národností největší odstup vůči Romům. Jen o něco lepší vztah mají k Vietnamcům a Ukrajincům. Podle průzkumu agentury Focus by si Roma či Romku dokázalo představit jako životního partnera, přítele, souseda nebo spolupracovníka méně než deset procent dotázaných. Zhruba pětina lidí je ochotna je akceptovat jako občany Česka. Největší počet dotázaných, konkrétně 43 procent, by je ale nejraději do země nepouštělo nebo je vyhostilo.

BRATISLAVA – Slovenská koaliční čtyřka se 20. 7. dohodla, že zachová post zmocněnce vlády pro romské komunity a do funkce poprvé jmenují odborníka bez romského původu. V pořadí již pátým zástupcem vlády pro Romy se stane Miro Pollák z Levoče, který se více než třináct let věnuje projektové práci pro romské osady a terénní práci. Nominace Polláka je společnou dohodou všech čtyř stran. Ve funkci nahradí Ľudovíta Galbavého, kandidáta bývalého místopředsedy vlády pro lidská práva Dušana Čaploviče (Směr). (www.romea.cz, kh)

Skoro všechno na výbornou

JANOV – Dobým vysvědčením se mohli doma pochlubit a pak ho oslavit synové Janka Horvátha, přispěvatele Romano hangos, Roman (16) a Lukáš (9). Roman studuje na soukromé střední škole diplomacie a veřejné správy v Mostě. První ročník absolvoval s vyznamenáním, dokonce se přihlásil do japonštiny. Lukáš taktéž s vyznamenáním, v září půjde do čtvrté třídy. (red)

Barevný svět zaujal Ostravu

OSTRAVA – Multikulturní festival Barevný svět se uskutečnil 18. června 2010 na Masarykově náměstí v Ostravě.

Pořadatelům akce, občanskému sdružení Vzájemné soužití, přálo

počasí a sluníčko hrálo při vystoupení všech souborů. Velký potlesk přítomných diváků i účinkujících sklídilo mimo jiné i vystoupení mažoretek sdružení Stars Ostrava-Jih. Svým vystoupením upoutaly pozor-

nost všech přihlížejících i kolemjdoucích. Poděkování patří všem účinkujícím a pořadatelům, kteří připravili krásné odpoledne v centru Ostravy pro všechny spoluobčany a děti. (pal)

Romský Michael Jackson v kopřivnickém Klubu kamarád

KOPŘIVNICE – Dne 2. 7. od 15.00 se v Kopřivnickém Klubu kamarád konalo zábavné odpoledne se spoustou her pro děti, programem romských tanců a písní.

O to se také postaral novojičinský soubor Cikne čhave. Sluníčko hrálo, děti se smály a tancovaly. Po úspěšném vystoupení Cikne čhave si místní kluci připravili sestavu ve stylu Michaela Jacksona. Mohli jste se zde osvěžit studeným melounem, což místní obyvatelé ve 30 stupních ocenili. Pak jsem přišla na řadu já, zaspívala jsem tři romské písně. Po zpěvu se opět tancovalo. A to včetně těch nejmenších, měli z toho obrovskou radost. Sóló si „zarappoval“ osmnáctiletý Mário z Kopřivnice. Jeho texty mi do dnešního dne

zní v hlavě. Některá slova byla opravdu pravdivá. Po hodině jsme se museli rozloučit. Děti a místní se s námi loučili a přáli hodně štěstí. Věřím, že se brzy opět setkáme a společně si zazpíváme a zatancujeme.

Andro džives 2. 7. khatar 15. ora pes andre Kopřivnica andro klubos Kamarád kerlas avri palodilos baro bavišagos perdal o čhavore. O programos po romane gi'a the kheliben peske li'a andro vasta o suboris khatar Nový Jičín o Cikne Čhave. O kham šukares svicinlas le čhavorenge andro jakha, o čhavore asanas the khelenas. Pal o radostno vystupeňija Cikne Čhave, pes o čhave khatar Kopřivnica sikhade peskera kheli-

bengeri sestava po Michael Jackson. Te has kerado, šaj adaj pi'an ši'ali sodovka abo cha'an lachi dýňa (dudum), so o džene ehas vaš late pa'ikerde. Pa'is ge'om me te gi'a-vel trin romane gi'a. Pal o gi'avipen pes hinke khelelas. Khelenas amenca tiž kole najcikneder, ehas len kalestar bari radost'a. Solo peske „zagiladža“ o Mario khatar Kopřivnica, ehin leske 18 berš. Leskre lava šund'on čačo, varesave lava mange hine dži adadžives andro šero. Denaš'as cal'i ora, the amen pes le dženenca lučinahas. O čhavore the o džene pes amenca lučinenas the vinšinenas amenge but bach'ipen. Pa'av kaleske, hoj pes sig hinke dikhaha, the jekhetane peha zagil'avaha the zakhelaha. **Veronika Kačová**

Projížd'ka napříč Libercem

LIBEREC – V letních měsících si nelze nevšimnout malého historického dopravního prostředku projíždějícího několikrát denně od zábavného komplexu Centra Babylon středem města, prostředím honosných vil Lidových sadů až k zoologické zahradě a zpět.

V úterý 20. července však tato rarita zaznamenala enormní návštěvnost. Celkem dvaatřicet romských dětí, kterým se o prázdninách v rámci sociální služby věnují pracovníci organizace Romský život v Liberci a Jablonci nad Nisou, se rozhodlo tímto výletem zpříjemnit si prázdninový čas.

Magda Kotlárová
Pracovnice sdružení Romský život.

Romano Lil

www.rnl.sk
Rómsky nový list
noviny Rómov na Slovensku

Ještě pár slov k Dekádě romské inkluze v České republice

V sedmém čísle Romano hangos jsme psali o Dekádě romské inkluze a o tom, že 28. června se Česká republika ujímá předsednictví. K slavnostnímu zahájení uspořádal dokonce sám tehdejší premiér Fischer recepci v Kramářově vile. To byl jistě úctyhodný čin z jeho strany, který je nutno ocenit. Ale upřímně a ve vši úctě: co mohl odstupující premiér v této záležitosti učinit více, nežli předat agendu této evropské patálii nastupujícímu premiérovi? To nemůže dopadnout dobře. Rád bych se mýlil. Nehrozí totiž nic horšího, než že se Dekáda stane formální záležitostí, kterou už bez-

pochyby zůstává celých pět let. Pokračovat v tomto trendu by nebylo dobrou vizitkou pro Českou republiku a zejména ne pro její vládu.

Myslím, že velikým pokrokem by bylo, kdyby vláda při vytváření podmínek pro realizaci programových bodů Dekády dosáhla upřímnějšího a vstřícnějšího přístupu ve svých strukturách a dokázala přimět k tomu i samosprávy. Takto je vnímán český stát a ten by se měl zhostit tohoto úkolu, když na sebe toto břímě vzal. Český stát není ovšem totéž co česká společnost, tam je pole v této problematice neorané a představuje dlouhodobý úkol, kte-

rý bychom mohli nazvat kultivací české společnosti.

Toto nám naši ve volbách zvolení politici slibovali mezi řádky a teď bychom to mohli od nich vyžadovat. Proto jsme jim my, voliči, tuto šanci dali. Brzy uvidíme, jak to myslí vážně už teď v souvislosti s Dekádou. Pokud nebudou zachovány takové instituty jako ministr pro lidská práva nebo vládní zmocněnec pro lidská práva, zůstává Dekáda nadále jen formální záležitostí. Jak se říká: bitva prohraná, válka pokračuje dál! Ale nic, nad čím bychom měli jásat.

Karel Holomek

„Romská agentura“ nemá zájem zaměstnávat vzdělané Romy?

Majoritní společnost často Romům vyčítá neochotu vzdělávat se a pracovat. Současní experti na romskou problematiku i politici vnímají oblast vzdělávání Romů jako určující faktor a východisko pro zlepšení jejich sociální pozice v české společnosti, přičemž význam vzdělání často nadřazují nad všechna ostatní témata romské integrace, jako např. zaměstnanost či bydlení Romů.

V souvislosti s prosazováním sociálního začleňování Romů na lokální úrovni vznikla i Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách, jejímž dílčím cílem je usilovat o začlenění Romů ze sociálně vyloučených romských lokalit na trh práce. Zároveň zde funguje i řada nestátních neziskových organizací, které se prezentují jako „promské“. Ty usilují o podporu Romů při uplatnění na trhu práce a prosazují otevřenost zaměstnavatelů vůči Romům prostřednictvím štědré podporovaných projektů ze státního rozpočtu i z Evropského sociálního fondu. Jsou ale tyto organizace samostatné otevřené k zaměstnávání Romů a uskutečňují v praxi skutečně to, co prosazují?

Přestože mám za sebou více než 20 let studia, jsem již osm měsíců nezaměstnaný. Za poslední měsíc jsem reagoval na 56 různých pracovních nabídek a absolvoval víc než sedm pracovních pohovorů na zajímavé pozice po celé ČR (projektový manažer, SAP specialista, analytik výzkumu, procesní specialista apod.), přesto jsem byl neúspěšný. Chci se ale zmínit pouze o dvou pozicích, které jsou zde relevantní a mrzí mě nejvíce.

První z uvedených zkušeností je pozice lokálního koordinátora, kterou jsem našel na stránkách Úřadu vlády, respektive Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách. Pro vysvětlení, Agentura je jedním z odborů resortu ministra pro lidská práva, který prezentuje své pracovníky jako barevný tým. Po pečlivém zvážení všech požadavků (VŠ/VOŠ humanitního zaměření, orientace v oblasti integrace obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit a dotačních programů, znalost organizace samosprávy a státní správy atd.) jsem se přihlásil do výběrového řízení. Vždyť jako absolvent VOŠ, VŠ, se zkouškou z anglického jazyka (certifikát TOEFL),

čtyřletým studiem na Anglo-americké univerzitě a Escuela de Marketing y Administración, pětiletou praxí na Ministerstvu školství mládeže a tělovýchovy a praxí v romské občanské organizaci sdružující romské středoškolsky a vysokoškolsky vzdělané Romy, mi to přišlo jako vhodné. Všechny výše uvedené podmínky byly uvedeny také v životopise z žádostí o pozici lokálního koordinátora.

Následně mě kontaktoval pracovník Agentury s pozvánkou na první schůzku, která probíhala jako běžný pracovní pohovor, jehož součástí bylo představení a rozhovor o mých předchozích pracovních zkušenostech. V závěru rozhovoru mě pracovník pozval do druhého kola výběrového řízení, takto zkráceně probíhalo ono setkání. Je až nepochopitelné, proč ústní dohoda nebyla dodržena, a já jsem pozvání do druhého kola probíhajícího již za účasti ředitele Agentury Bc. Martina Šimáčka neobdržel. Místo toho jsem dostal vyrozumění, ve kterém doslova stálo: „*Po vyhodnocení došlých životopisů jsme se rozhodli Vám danou pracovní pozici nenabídnout.*“

Ve stejnou dobu v organizaci Open Society Fund (OSF) vypisovali výběrové řízení na pozici koordinátora romského projektu. Mezi požadavky patřila znalost anglického jazyka a zkušenost s vedením projektů. I zde má odvaha byla nejspíš tróufalá. Zkušenosti z ministerstva, certifikovaná zkouška z anglického jazyka a další studium nebyly dostačující na účast v užším kole výběrového řízení.

Jsem si sám za sebe jistý, že díky svému vzdělání, pracovním zkušenostem, ale zejména i romským původem a znalostí cílové skupiny i zákonitostí jejího fungování, mohu být přínosem pro projekt Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách. Navíc jsem mohl být jako pracovník Agentury i určitým vzorem pro ostatní Romy, protože se mohli přesvědčit, že „*když se chce, tak to jde*“. Maximálně jsem se snažil a chtěl jsem, bohužel to zase nevyšlo. Opět jsem se utvrdil v tom, že ani proromské organizace prosazující Romy nestojí o to, aby u nich

Rom pracoval. To mě vede k otázce, jestli bych i přes své vysokoškolské vzdělání a bohaté pracovní zkušenosti neměl začít rezignovat na své osobní poslání pomáhat Romům.

Na závěr bych se chtěl pozastavit a snad i trochu zafilozofovat nad tím, proč není prakticky možné obsadit pracovní pozice, jež jsou vypisovány vládními organizacemi, kvalifikovanými Romy? Proč Romové nemohou být na pracovních pozicích s plnohodnotnými rozhodovacími pravomocemi a stát se klíčovými pracovníky při řešení oblastí týkajících se zejména Romů? Zajímalo by mě, jakým způsobem Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách naplňuje cíl zvýšení zaměstnanosti Romů a jakými prostředky „pomáhá“ v praxi nezaměstnaným Romům v jednotlivých lokalitách. Jaké jsou konkrétní dopady 25 odborníků Agentury ve vyloučených lokalitách a jak byly využity výdaje Agentury ve výši cca 13 milionů Kč za rok 2009? Nebo další otázka: Jakým způsobem bude využito těch dalších 50 až 100 milionů korun na jejich činnost z peněz daňových poplatníků? Objeví se tato částka v celkových statistikách investic České republiky do řešení romské problematiky? Neváhal bych říci, že ANO!

Chci, aby se společnost dozvěděla, že Romové se vzdělávají, zvyšují si kvalifikaci, zajímají se o kvalitní práci, ale že jsou tu stále nějaké překážky, činitelé, vlivy, které jim neumožní prosadit se. Jak je možné, že některé vládní útvary, tváří se jako činné, schopné a odborné, nejdou příkladem společnosti a nepřijímají za zaměstnance Romy, kteří jak kvalifikací, tak i svým nadšením a zapálením pro věc mohou být součástí řešení romské otázky a rozhodovacích procesů? Je nejspíš cítit mé rozhořčení, ale věřte, že je tomu tak na základě opravdových zkušeností. Přestávám věřit proklamacím pánů Kocábů, Walků, Šimáčeků a společnosti, že řešením romského problému je kvalitní vzdělání. „Odborníci“ mají práci, Romové se budou dál propadat na dno společnosti!

Milan Kováč

Diskuse – kniha návštěv
www.srn.m.cz/cz/guestbook.htm

komentář

Lidská práva nejdou zašlapat do země

KAREL HOLOMEK

Poučení z květnových voleb do parlamentu jsem vnímal jako obecně vyjádřenou nespokojenost se stavem politické kultury, která se negativně promítala do celé společnosti. Jinými slovy šlo o volání po tom, aby se celá společnost včetně politiků kultivovala.

Šlo o to, aby se omezil vliv ramenatých machrů, kteří začali diktovat tón ve společnosti, aby se omezil vliv arogantních úředníků na rozhodování o lukrativních zakázkách a tím i nemorální přerozdělování peněz. Určitě část společnosti si tohle přála.

Došlo i k několika nedorozuměním: to, co je sociální a solidární, je spojováno s komunistickou minulostí, což neblaze a vulgárně dotvrzuje klip Přemluv bábu... Politický diskurz je stále veden na nízké až primitivní úrovni. Příkladem může být volání proti zneužívání sociálních dávek, což není nic jiného než primitivní anticikanismus, na jiné než Romy se při tom nemyslí. Podlehl mu už i nově jmenovaný ministr práce a sociálních věcí Jaromír Drábek (TOP 09). V nejmladší voličské generaci je zakódován princip pohrdání slabými a sociálně potřebnými. Proč to vše zmiňuji?

V nově utvářené vládě není místo pro ministra pro lidská práva. Obhajoba lidských práv úzce souvisí s onou zmiňovanou kultivací společnosti, po které volaly Věci veřejné i TOP 09. Že na ni zapomíná ODS, je přirozené z podstaty jejího vzniku. Potřeba obhajoby lidských práv na úrovni vlády je dána i negativy, které se při volbách objevily, a o nichž se zmiňuji jen namátkou.

Slyším argumenty, že obhajobu lidských práv lze dokonale zajistit i bez ministerského postu.

To s oblibou říkají ti, jejichž postavení ve společnosti není ohrožováno, a kteří už dávno zapomněli na bídu a propad, který stále silněji doléhá už na docela širší část společnosti, částečně už i na střední vrstvu obyvatel.

Je jistě rozdíl mezi ministrem, který je členem vlády a který může agendu lidských práv prosazovat přímo a bez dalších prostředníků, a mezi vládním zmocněncem, který musí konat pomocí různých berliček a pokorných suplik, které se mnohdy na patřičná místa ani nedostanou.

Na to všichni pánové, tvořící vládu, snadno a rychle zapomněli. Moc chutná sladce a uspává všechny naléhavé a neodbytné myšlenky na ty, se kterými už potom (po volbách a slibech) nemáme nic společného. Skoro nic, jen ty neodbytné a naléhavé výzvy. Posléze mizí i výčitky svědomí.

co na to naše právnička?

Dá se exekuce vykonávat strážkami mzdy?

V minulém příspěvku na téma exekučního řízení jsme započali s výkladem srážek ze mzdy, které jsou jedním ze způsobů, jak lze vykonat peněžitou pohledávku. V závěru článku jsme pak připomněli jednu ze zásad, kterými se exekuce srážkami ze mzdy řídí, a to, že povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy základní částka. Výpočet základní částky je stanoven v současné době nařízením vlády ČR č. 595/2006 Sb., které nabylo účinnosti dnem 1. ledna 2007.

Nyní přinášíme informaci o výpočtu základní částky podle výše uvedeného vládního nařízení.

Základní částka, která nesmí být podle § 278 občanského soudního řádu sražena povinnému z měsíční mzdy, je rovna úhrnu dvou třetin součtu částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu podle zvláštního právního předpisu na osobu povinného, a jedné čtvrtiny nezabavitelné částky na každou osobu, které je povinen poskytovat výživné. Částka normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu se stanoví pro byt užívaný na základě nájemní smlouvy v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel.

Na manžela povinného se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky, i když má samostatný příjem. Na dítě, jež manželé společně vyživují, se započítává jedna čtvrtina nezabavitelné částky každému manželovi zvlášť, jsou-li srážky prováděny ze mzdy obou manželů. Jedna čtvrtina nezabavitelné částky se nezapočítává na žádného těch, v jejichž prospěch byl nařízen výkon rozhodnutí pro pohledávku výživného, jestliže výkon rozhodnutí dosud trvá.

Částka, nad kterou se zbytek čisté mzdy vypočítané podle § 279 odstavec 1 občanského soudního řádu srazí bez omezení, činí součet částky životního minima jednotlivce a částky normativních nákladů na bydlení pro jednu osobu.

Základní částka, která nesmí být povinnému sražena z měsíční mzdy, se zaokrouhluje na celé koruny nahoru.

Po doručení exekučního příkazu je plátce mzdy povinen provádět ze mzdy povinného stanovené srážky a nesmí tyto částky vyplácet povinnému. Jakmile exekuční příkaz nabude právní moci, je plátce mzdy povinen vyplácet oprávněnému částky sražené ze mzdy povinného.

Povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy základní částka.

JUDr. Ludmila Krátká

Autorka je advokátka (AK Příkop 2a, Brno, e-mail: ludmila.kratka@seznam.cz, tel.: 731 479 587).

Je červenec, známe jména nových ministrů a premiéra, a nás zajímalo:

Chybí vám v nové vládě ministr pro lidská práva, jako byl Michael Kocáb?

Petr Vašíček

Klavírista, Praha, Berlín.

Víte, ono vůbec co se týče nové vlády: Co vlastně očekávat od starých struktur dobrého? Kdo už zapomněl, ať si vygoogluje prapodivné získání titulu Karla Schwarzenberga na Mendlově univerzitě v Brně za pouhé dva týdny studia. Nebo vazby kolem Mirka Kalouska během jeho působení na ministerstvu obrany. Nečas je už příliš dlouho v radě ODS, než aby o všech těch podvodech strany mohl nevědět – vždyť byl i v Budapešti na hřbitově onoho sponzora ODS, o kterém nejdřív nikdo nevěděl, a pak si teprv začínali vzpomínat... Takže: V Čechách nic nového, jen nadále ta nuda, o které psal Alexandr Kliment.

Dušan Kotlár

Předseda výboru sdružení Romský život (www.romskyzivot.wz.cz), Liberec.

Nejrůznější koncepční dokumenty zmiňují důležitost podílu Romů a romských organizací na řešení otázky soužití. Podmínky pro akceptování jejich názorů a zkušeností stále nejsou reflektovány tak, jak se v dokumentech integrace popisuje. Přitom ne všechno romské je špatné. Životaschopnost romských organizací je ovšem velmi omezená a záleží mnoho na osobním postoji úředníků, kteří se vyjadřují k projektům integrace problémové skupiny romské minority. Nejsou to ale pouze Romové, kteří tvoří náplň práce ministra pro lidská práva a menšiny. Žijí tady Poláci, Ukrajinci, Němci, Maďaři, Vietnamci a další. Michael Kocáb byl a je především spojován s řešením romské otázky a tím je zastihováno zastřešení lidských práv, které se týká všech občanů, nejen minorit. Funkce ministra pro lidská práva a menšiny je s ohledem na moje zkušenosti nadlouho nutná.

Jozef Holec

Koordinátor pro národnostní menšiny v Libereckém kraji.

Jestli mi v nové vládě chybí funkce ministra pro lidská práva a menšiny? Ano, určitě mi chybí! Michael Kocáb dokázal zaujmout veřejnost a vždy vybalancovat ve prospěch lidských práv. Nebál se jako jiní politici nastavit svou kůži. Kdežto úřad zmocněnce pro lidská práva byl vždy jenom byrokratickou složkou.

Milan Elvis Gábor

Zpěvák přerovské skupiny Imperio (www.imperio.estran-ky.cz).

Já myslím že je vcelku jedno, jak se daná funkce jmenuje. Hlavně ať má ministr nebo zmocněnec stejnou náplň práce a výsledek by měl být stejný. Důležitá je pro mě práce, kterou bude zmocněnec pro lidská práva dělat, a hlavně jak dobře. Držím mu palce.

Milan Daniel

Jednatel pardubického sdružení Most pro lidská práva (www.mostlp.org).

Z toho, jak byl Michael Kocáb u určité kategorie obyvatel neoblíbený, protože se bral za něco tak „zbytečného“, jako jsou práva většinou chudých a marginalizovaných lidí, vyplývá, že ta pozice měla svůj význam. Současná vládní koalice akcentuje zcela jiné hodnoty a bylo by překvapením, kdyby pozici pro ni nepříjemného ministra pro lidská práva uchovála jako jakési své svědomí a zpětnou vazbu. Vládní zmocněnec je pochopitelně vnímán jen jako úředník. Záleží samozřejmě na tom, jaký ten úředník je a jaký si vybuduje respekt. Jsem skeptik pokud jde o to, že na tuto pozici bude dosazena skutečná, respektovaná, vážená a současně organizačně schopná osobnost. Spíš bych hádal na trafikou pro neúspěšného truckandáta/ku na ombudsmana.

Erazim Kohák

Filozof, publicista, Praha.

Nevšiml jsem si, že by to bylo výrazně lepší s ministrem, a pochybuji, že to bude výrazně horší se zmocněncem. Potřebujeme lidi, menšinové i většinové, kteří se aktivně zasazují o kulturu soužití a vzájemnost v různosti. Na té změně mi spíš vadí to, že tím nová vláda jasně dává najevo, že otázka soužití v různosti pro ni má podstatně nižší důležitost než pro vládu, která ministerstvo zavedla – a to je zatraceně špatná zpráva. Protože tuto vládu si vybrali lidé a i o nich vláda něco vypovídá, stejně jako neúčast vypovídá o voličích. V tuto chvíli si slibuji víc od romské schopnosti žít a přežít než od nově zvolených politiků.

Hannah Jarmila Čermáková

Básniřka, dramatička, Praha.

Michael Kocáb mě velmi zklamal. Jako otec, jako člověk, jako politik a vůbec nejvíce jako zmocněnec. Ministr pro lidská práva – to je skoro posláním podléhající vyšším zákonům, než jakými se řídí naši poslanci. Na poslankyně to rovněž platí.

Jakub Čihák

Ředitel organizace R-Mosty (www.r-mosty.cz), Praha.

Ne, v podobě jaké bylo, tedy bez velkých pravomocí a prakticky bez dotačního rozpočtu, mi ministerstvo chybět nebude. Zda „to“ všechno, co obstarávalo ministerstvo, půjde zajistit jen zmocněncem, to nevím, protože jsem „to“, tedy náplň a kom-

Ministerstvo pro menšiny ano, ale spásu od něj nečekejme

Jestli mi chybí v nové vládě funkce ministra pro lidská práva a menšiny? Nejsem si jist. Za Michaela Kocába se začalo něco dít, dotáhl se památník v Letech. Domnívám se však, že žádný ministr a zvláště jestli to bude „gádžo“, nevyřeší romskou otázku ve většinové české společnosti. Pokud to vezme skutečně jako nové opatření, je to otázka několika příštích generací. Jasně však je, že menšiny (a nejen ta romská) by měly mít silné zastání v nějaké státní instituci.

Za prvé: Je nutné zdůrazňovat pozitivní příklady nejen ze života Romů, ale i ostatních menšin. Ne- dělejme si iluze – do roku 2050 se neobejdeme bez práce cizinců.

Za druhé: Jednání s cizinci může dlouhodobě ovlivnit kvalitu přicho-

zích. To, jak se chová současné Ministerstvo vnitra České republiky, je neudržitelné.

Za třetí: Při ministerstvech vnitra, kultury, školství a práce by měli existovat jako poradci vzdělání a schopní Romové a cizinci, kteří vycházejí z menšinové populace.

Co bych však udělal nejdřív? Podmínil bych nárok na sociální dávky např. povinností docházky dětí do školy. Vzdělání je přece základ. Tam by se měl malý Rom naučit základním návykům a vztahu k práci. Celkově u cizinců, k určitému datu, těm, kteří mají trvalý pobyt a splňují určité předpoklady a budou-li chtít, by se mělo umožnit získat státní občanství ČR. Žijí mezi námi tisíce cizinců schopných a bezproblémových a těm by se měla dát

šance rychlé integrace. Zapomeňme na české národovectví a na heslo „kdo neskáče, není Čech“.

Bohumil Řeřicha

Působí v Kruhu přátel česko-německého porozumění, Lubenec.

Ministerstvo pro lidská práva: ano, či ne?

Kdo zrušil ochranu lidských práv, likviduje tím sám sebe

Otázka, zda ve vládě schází ministerstvo pro lidská práva a ministr pro lidská práva zdaleka přesahuje otázku Romů. Přesto si myslím, že mám jistou kvalifikaci na ni odpovědět. Česká republika je opakovaně kritizována za porušování lidských práv.

Existuje několik stovek rozsudků Evropského soudu pro lidská práva, které přesně specifikují, kde má ČR

hlavní problémy. Existují desítky rozhodnutí Komise pro lidská práva OSN, ve kterých je řečeno, že Česká republika porušuje Chartu OSN.

Z rozsudků Evropského soudu však nejsou vyvozovány naprosto žádné důsledky: stejně jako před deseti lety je možno podávat další a další stížnosti pro systémové porušování lidských práv bez toho, aby došlo k jakémukoliv nápravě. Jediné, na co se ČR zmohla, je jistá zákonná úprava, aby došlo k jakési – povětšinou velmi nedostatečné – kompenzaci za příliš dlouhý proces. Situace, za kterou byla ČR kritizována, například rozsudek Velkého senátu konstatující segregaci romských žáků (a dlužno říci, že ve Velkém senátu zatím se proti České republice rozhodovalo pouze dvakrát), zůstává nezměněna. Negativní závěry Komise pro lidská práva OSN jsou pak ignorovány už zcela, protože Charta nemá sankční ustanovení.

Z tohoto přístupu ČR je vidět, co jí skutečně leží na srdci a co nikoliv. Lidská práva jsou považována za přívažek povětšinou „šáhnutejch intelektuálů“, za věc veskrze nepraktickou, zbytečnou, kterou je možné zrušit... Nikdo z technicistních ministrů a vysokých vládních úředníků není schopen pochopit, že lidská práva, to jsou právní principy a základy existence právního a demokratického státu. Právo působí „proti všem“. Musí být zabezpečeno pro všechny a pokud není, je právo a spravedlnost ohrožena také pro všechny...

Kdo zrušil ochranu lidských práv tím, že jim upřel jejich důstojnost a nutnost, vyjádřenou existencí ministerského postu, likviduje sám sebe a dříve či později bude zlikvidován...

Proto vidím vyhlídky této vlády, která je jinak mému srdci blízká, jako velmi nevalné.

Klára Veselá Samková

Advokátka, publicistka, Praha.

Vydírání cizinců pracovními agenturami v Česku pokračuje

Nedá mně to, abych se nevyjádřila ke zrušení ministerstva pro lidská práva. To je přesně jako za komunistů, že se pořád snižovaly stavy a odnesly to vždycky pouze uklízečky. Názor můj a také mých kolegů a kolegů z naší organizace je, že ministerstvo pro lidská práva je v naší zemi nezbytné. Z naší dlouholeté praxe víme, že v naší zemi se nachází velmi mnoho lidí, ať už jsou to menšiny nebo cizinci, kteří nemají možnost na svá práva dosáhnout. Lidská práva tvoří širokou oblast a je podivné, že nová politická reprezentace ruší toto ministerstvo z důvodu, že není potřebné.

Ještě podivněji působí, že si žádný z nových politiků nezmapoval situaci týkající se lidských práv ob-

čanů v naší zemi a nikoho z nich nezajímá, jak jsou lidé vydírání a zneužívání různými agenturami, které dovážejí cizince na práci, jak se chová veřejná správa ve většině čes-

kých měst k menšinám atd. To zmiňuji jen malinkou oblast lidských práv. Dále sem spadají děti, handicapovaní občané, vyloučené skupiny apod. Za dvacet let naší práce jsme nepoznali lepšího ministra a nyní zmocněnce pro lidská práva než pana Kocába. Ten za velmi krátký čas obsáhl problematiku svého resortu a systematickými kroky nastavil podmínky řešení. Velmi si jeho práce vážíme. Pokud by novým politikům záleželo na tom, aby byla lidská práva skutečně dodržována, nemohli by přijít s takovým nesmyslem a museli by Michaela Kocába prosit, aby zůstal i dál v této oblasti.

Božena Kalinová

Ředitelka Společnosti dobré vůle Argo, Zlín.

Radosti a strasti Romského života

LIBEREC – Každé roční období, každý měsíc v roce má jakoby své předurčení. Zatímco březen nás pomyslně nutí pouštět se do věcí nových, léto nabádá k nicnedělání, odpočinku a nabírání sil do dalšího konání. S prvními prázdninovými dny se jakoby vytrácí život z měst, ulice zejí prázdnotou. Pro ty, kteří si mohou dovolit zaplatit dovolenou, je to čas vítaný. Jsou ale tací, kteří přecházejí ze dne na den.

Vylidněnost a kombinace dlouhodobého nedostatku financí s vnímáním toho, co si mohou dovolit jiní, působí negativně na jejich psychiku. Tento popis odpovídá běžnému prostředí a stavu, z něhož pochází většina našich klientů, mladých a starých.

Mladí mají prázdniny a po pár dnech volna od školy se mnohdy začínou nudit a realizovat nápady, které nejsou společností akceptovatelné. Tým pracovníků sdružení Romský život si v létě paradoxně příliš neodpočine. Působíme v Liberci a v Jablonci nad Nisou. Liberecké děti mají možnost se i o prázdninách scházet každé úterý od 14.00 do 17.00 hodin v Centru Babylon, Nákupním městečku č. 38 a díky finanční podpoře Nadace škola hrou a Fondu pro rozvoj vzdělávání statutárního města Liberec vybijet energii tancem, muzicírováním nebo jen povídáním. Jablonecké děti a mládež mají své Khamoro, místo trávení odpočinku, od července v nových prostorách v ulici Podhorská č. 1225/34a. Náplň dne je obdobná jako v Liberci a je financována v rámci IP1 – Služby sociální prevence v Libereckém kraji z prostředků Evropského sociálního fondu v ČR prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR,

s finanční spoluúčastí MPSV, města Jablonce nad Nisou, odboru školství KÚ Libereckého kraje a Nadace škola hrou.

Kromě prostředků zajišťujících běžný provoz se nám podařilo získat podporu na dva zajímavé projekty. Jeden je Šance žít jinak, podporuje Úřad vlády ČR. Mottem je získání důvěry v sebe sama, chuť se realizovat a rozvíjet, zařadit se do společnosti – pracovat, vytvářet, komunikovat, být prospěšný. Jádrem jsou potom činnosti související s divadelním ztvárněním romské pohádky. Některé děti se prezentují jako herci, jiné posilují manuální zručnost vyráběním kostýmů nebo kulis.

Druhý projekt, Ze života Romů, dává prostor seberealizaci zejména seniorům. Jedná se o dokument zachycující specifika romského způsobu života, fyziognomii, řemesla, komunikační styl atd. Romové běžné kluby seniorů nenavštěvují, nepatří k častým obyvatelům domovů důchodců, vysedávají na veřejných prostranstvích a vstřebávají tam život, komunikaci s okolním světem. I oni se ale vyrovnávají se stářím, nemocemi, ztrátou blízkých osob, s problémy v rodinách svých dětí atp. Kontaktujeme je většinou v te-

rénu, následně domlouváme termín vyhovující všem. Volně si povídáme a přirozeně se dostáváme na témata, jejichž obsah se s přibývajícím rokem mění, někdy vymizí úplně. Seniori vzpomínají, aktivizují se. Nezřídka zaznamenáváme slzy jako projev radosti. Projekt jim nabízí možnost kontaktu s vrstevníky, s vlastní kulturou, komunikačním stylem, umožňuje získávat informace a podporu k aktivnímu způsobu trávení času. Velký dík za tuto možnost patří prostředkům z Fondu kultury statutárního města Liberec a z Grantového fondu Libereckého kraje pro podporu kultury.

V polovině června jsme dostali vyznění o tom, že objekt, ve kterém jsme do té doby působili v Jablonci nad Nisou, v Jungmannově ulici, má nového majitele a ten nemá v úmyslu dále pronajímat prostory za účelem neziskové činnosti. Abychom nemuseli přerušit provoz, značné úsilí nás stálo vyhledávání a zajištění nového místa. Cílová skupina Romů je jakýmsi postrachem. Nakonec se ale podařilo. Ve stejný den přišel také dopis z MPSV o krácení dotace na poskytování sociálních služeb Nizkoprahové zařízení pro děti a mládež v Jablonci nad Nisou, na základě „stanoviska“ KÚ Libereckého kraje, a to bez udání důvodu. V důsledku ze situace vyplývá, že není potřeba věnovat se dětem a mládeži od 6–15 let. Patrně nejsou pro společnost nebezpeční a integrace se týká jen jejich starších sourozenců a kamarádů. Obecné charakteristiky však hovoří jinak. Stále telefonujeme, píšeme dopisy a čekáme, že nám snad někdo konečně odepíše a sdělí příčiny odebrání finančních prostředků, případně přehodnotí stanovisko.

Dušan Kotlár

Předseda sdružení Romský život.

petence ministerstva či zmocněnce mimo gesce jiných ministerstev do té doby úplně nepochopil. Mnohem více bude podle mě záležet na tom, jak se nová vláda postaví rozpočtově a ideologicky k systému registrovaných sociálních služeb, kam spadá i většina práce v romské integraci. Signály zatím nastiňují dost katastrofické scénáře.

Eliška W.

Důchodkyně, Brno.

Mně určitě chybí v nové vládě funkce dobrého ministra pro lidská práva a menšiny, protože si myslím, že úřad pro lidská práva nemůže vše stihnout, neboť i tam se jistě zeštíhovalo. A jak si představuji dobrého ministra? Jako člověka obeznámeného s romskou povahou a myšlením, který posbíral zkušenosti se začleňováním tohoto etnika ve všech evropských zemích. Člověka rázného a průbojného. Ví, ono se to všechno dobře píše, ale celá záležitost narazí na finanční problémy státu.

Dominik Žbánek

Vychovatel v Dětském domově Praha-Dolní Počernice (www.dddp.vyjimecny.cz).

Domnívám se, že není rozhodující, zda je pro oblast lidských práv vyčleněn ministr nebo zmocněnec vlády. Záleží na osobním nasazení člověka, který tuto funkci zastává. Nezapomínejme na skutečnost, že ministr či zmocněnec musí najít odezvu u těch, kteří jeho rozhodnutí či doporučení mají realizovat. To je v podstatě celá společnost. Proto mnohem víc než o formu jde o obsah jeho činnosti.

Stanislav Tišer

Ředitel Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje (www.srnmpk.cz).

Ministerstvo pro lidská práva a menšiny by mělo být zachováno. Michael Kocáb udělal pro Romy spoustu věcí, jeho práci bych ohodnotil kladně. Zná se s ním osobně a je velmi vstřícný. Mezi úřadem zmocněnce pro lidská práva a ministerstvem pro lidská práva a menšiny je podle mého názoru velký rozdíl a samotný úřad nebude schopen kvalitně řešit menšinovou otázku.

(pp)

Chcete přispívat na naše anketní a tematické stránky?

Ozvěte se na pecinkapavel@seznam.cz nebo rhangos@volny.cz

Rovné šance romských žáků ušetří státní ekonomice desítky miliard

PRAHA – Podle koalice nevládních organizací Společně do školy by vláda ODS, TOP 09 a VV neměla v programovém prohlášení zapo-

menout na rovné šance romských žáků. Pokračující segregace romských žáků do škol pro děti s mentálním postižením znamená také miliardové ztráty pro celou českou ekonomiku – Světová banka je vyčíslila na nejméně 16 miliard ročně. Koalice 15 nevládních organizací představila právní a ekonomické důvody svého apelu a vyjádřila naději, že je v období škrtů a úspor ve státním rozpočtu představitelé jednajících stran vyslyší. Podle koalice totiž může stát na ukončení diskriminace romských žáků vydělat až desítky miliard korun ročně.

Jan Stejskal

Koordinátor koalice Společně do školy (www.spolecnedoskoly.cz).

Lety patří Romům – a celé veřejnosti!

Není důvod nevyslovit to hned na začátku: zpřístupnění zrekonstruované kulturní památky Lety veřejnosti představuje událost mimořádného významu. Připomeňme si, a především si uvědomme: stalo se šedesát osm let poté, kdy se brány cikánského tábora v Letech otevřely a pohltily své oběti. Je to nesmírně dlouhá doba, chce se říci neomluvitelně dlouhá vzhledem k tomu, že v letském lágru zahynulo následkem trýznivých podmínek 326 lidí, z toho 241 dětí, a 540 tamějších vězňů našlo smrt v Osvětimi-Březince. Ona jakoby nekonečná desetiletí liknavosti a většinou i nezájmu o mrtvé z Letů – přičemž opatření uskutečněná v devadesátých letech minulého století vedla jen k dílčím výsledkům – to je věru nelichotivá vizitka české, přesněji řečeno majoritní společnosti.

Zájem politiků a romských aktivistů o cikánský tábor v novém politických poměrech, po listopadu 1989, vzrostl. Poradu, která se konala na Ministerstvu vnitra ČR koncem července 1994, můžeme označit za památnou – došlo na ní k rozhodnutí lokalizovat území táborového pohřebiště a iniciovat vytvoření romského památníku. A znovu si uvědomme: až koncem července 1994 se oficiálně konstatovalo, že nalezené katastrální mapy dávají naději, že bude možné přesně identifikovat bývalé pohřebiště. Tolik zmarněného času uplynulo! Za dva měsíce po této poradě vznikl výbor nazvaný Památník Lety, jehož úkolem bylo koordinovat výstavbu památníku a vypsat soutěž na ztvárnění nefigurální plastiky s deskou a textem. Tak začala první etapa rehabilitace romských

obětí, na níž se spolu se zmíněným výborem podílely především Okresní úřad v Písku, Muzeum romské kultury v Brně a Prácheňské muzeum v Písku a která vyvrcholila 13. května 1995. Tehdy prezident Václav Havel odhalil na místě bývalého táborového pohřebiště první romský pomník na našem území.

Za další výraznější etapu můžeme označit rok 1998, orientovanou především na velkovýkrmu vepřů, stojící nedaleko pohřebiště. Protože byla naplněna kontroverzními jednáními, nereálnými záměry, poněkud fanfaronskými cíli a radikálními výkřiky – a to od vládní úrovně až po romské představitele – sotva mohla přinést konkrétní výsledky. Mezitím čas opět běžel, a třebaže se Romové přicházeli každého 13. května poklonit památce před-

ků, z pietního území se stávalo zarůstající, zapomenuté, neznámé místo, k němuž pořádná přístupová cesta nevedla a kam by neznalý člověk snad ani netrefil.

Naštěstí si vláda uvědomila, že není možné, aby se pietní území v Letech nadále propadalo do ztracena. A tak 4. května 2009 rozhodla, že péče o ně, jakož i péče o památku letských vězňů, přechází pod správu Památníku Lidice. Na scénu vystupují dva muži: Michael Kocáb, tehdejší ministr pro lidská práva a menšiny, a JUDr. Milouš Červenc, ředitel Památníku Lidice. Jsou to, jak se ukáže, muži na svých místech.

Pokud byl letský areál za přítomnosti vysokých státních činitelů uveden 18. června 2010 do provozu a zpřístupněn veřejnosti, korunuje se nejen dílo, jež tam vzniklo. Celých

šedesát osm roků, které od otevření cikánského tábora uplynuly, se v tomhle dni koncentruje. Dlouhá desetiletí líceměrného mlčení, první snahy o nápravu a jejich výsledek, následující bezcílná dohadování – a konečně čin. Čin nespočívá pouze v rekonstrukci, jež pietní území změnila v důstojné místo připomínající lidské utrpení, způsobené nenávistí, čin spočívá ve faktu, že se tady „bílá“ veřejnost s Romy setkává. A že se s nimi chce setkávat i nadále. Takový je smysl „největšího romského památníku ve střední Evropě“, jak se o Letech vyjádřil Michael Kocáb. Letský areál má přispět zejména mladým lidem k poznání, že plnohodnotný život nestojí na nenávisti, nýbrž na porozumění, souznělosti a respektu k lidskému údělu.

Přemysl Veverka

co na to naši čtenáři?

Ráda bych vám sdělila svoje výhrady vůči podobě Romano hangos (RH). Jsou následující:

Nejasný profil časopisu. Pokud chcete kulturní časopis, tak si ráda přečtu o kulturních akcích, pokud to má být spíš kritický časopis, ráda si přečtu komentáře k aktuálnímu dění. Od obojího je v RH kus, ale podle mě to úplně nefunguje. Když se Pavel Bém veze na Khamoru na voze jak král, tak to prezentujete jako kulturní zpravu, ale ono to má přece taky politický charakter. Je vkusné, aby se zrovna tento politik tímhle způsobem zviditelňoval? To nejde přehlížet. Kromě toho, že je v RH od obojího kus, tak nic pořádně.

S tím souvisí moje druhá výtka: nedůslednost, neprofesionalita. Drtivá většina příspěvků mi přijde povrchní – nedozvím se o moc víc, než už vím. Strašně jsem se třeba rozcílila u rozhovoru s Klárou Laurenčíkovou, resp. nad způsobem, jakým byl rozhovor veden. Když odpovídala obecně jako nějaká příručka, byla přesně příležitost zeptat se: A jak to bude vypadat konkrétně? Jakým způsobem bojovat s latentním rasismem u učitelů? Apod. Kdo jiný by měl úředníky a politiky tlačit ke zdi, když to mainstreamová média nedělají?

Přimlouvala bych se taky za důslednější rozlišování žánru: zpráva má být zpráva, od komentářů je spíš publicistický text. Takhle je to všechno jeden myšmaš...

Řešení bych viděla v jasnější profilovanosti, možná v návratu k měsíční periodicitě, která vám dá prostor zaměřit se na kvalitu... Přiju hodně štěstí a energie!

Eva M. Hejzlarová, Praha

Touto cestou bych ráda poděkovala paní Daně Šarkőziové a Dagmar Ščukové za věnované hračky, z kterých měly naše děti radost. Velice mě potěšilo, že si na ně někdo vzpomněl. Hračky rozdáváme dětem za dobré vysvědčení a celoroční snažení. Jsem ráda, že jsou mezi námi lidé, kteří myslí na ostatní kolem sebe a dokažou se podělit. Díky takovým je svět krásnější.

Zdenka Pompová, Brno

Mám na srdci několik věcí. Nejdřív bych chtěl poděkovat pořadatelům a sponzorům za krásný příjemný den v České Lípě 19. června. Na městské slavnosti bylo veselo a Romové i gádžové se společně bavili za účasti řady kapel. Ale krev všem rozparádila hlavně skupina Gipsy.cz z Prahy.

Dál bych chtěl reagovat na Romano hangos z 12. června. Jedná se mi o texty Jozefa Holka z Liberce a Štefana Gorola z Nového Boru k volbám 2010. V plném rozsahu souhlasím se Štefanem Gorolem. Absolutně nesouhlasím, co napsal Jozef Holec jako koordinátor Krajského úřadu z Liberce. Za ODS tam byl hejtmanem Petr Skokan, dnes je poslancem Věci veřejných. Z jeho éry známe chudobu, vystěhovávání, pogrom na Romy atd. ODS podle Holka prý zvedne životní úroveň obyvatelstva! Nesmysl! Holec mezi Romy nechodí a nezná problematiku, Romové tu Holka také neznají.

A do třetice – překvapil mě článek taktéž v RH z 12. června od Andreje Gini, nazvaný Kdy už nám konečně dojde, že se musíme kvůli sobě samým učit?, se kterým částečně nesouhlasím.

Andreji, víš moc dobře, že Romové žijí v chodobě a nelidských nedůstojných podmínkách. Pobírají žebračky a musejí chodit prodávat železo. Že občas zkoušejí v automatech naději na nějakou výhru? No a co? Gádžové taky hrají a ve velkém, sázky jsou různé. Samozřejmě nesouhlasím s automaty a jsem pro vzdělávání naší dětí. Kdyby ten článek psal gádžo, tak to ještě přijmu, ale že to napsal zrovna Andrej Giňa... Devadesát procent Romů je bez práce, tři čtvrtiny žijí a bydlí v různých ubytovnách a holobytech, stále se zvyšují nájem. Spíš nad tím by se měl podle mě Andrej Giňa zamyslet. Ne to celé medializovat, aby gádžo měl radost. Hlavně Dělnická strana.

Miroslav Tancoš, Nový Bor

Ve vašem Romsém hlasu č. 4 z 16. dubna je rozhovor pana Pečinky s Paroubkem. Článek jsem nečetl, protože tento politik škodí naší zemi. Chci se ale zeptat, jestli dáte možnost i jiným politikům z jiných politických stran. Mám důvodné podezření, že preferujete tuto stranu, která je tak štědrá na sociální dávky. Chcete se integrovat do naší společnosti a budovat krásnou zemi, ale neuvědomujete si, že s touhle stranou se odstěhujete do Řecka, které také bylo velice sociálně štědré.

Milan Martinásek

Přeposílám vám e-mail s vulgárními vtipy na adresu Romů a nyní bych k tomu ráda něco řekla. Nevím, zda i takové články, řeči a názory se k vám dostávají. Já takové názory slýchávám již od konce II. světové války, a proto jsem se skepticky vyjádřila k vaší anketní otázce, co si slibují od nové vlády. Socialistický režim udělal tu největší chybu ve snaze začlenit Romy do naší společnosti, a proto toto „ovoce“ stále sklízíme.

Další velkou chybou, která mne ještě stále „zvedá ze židle“, a proti níž stále protestuji, je mluvit o Romech ve smyslu rasismu. Vy sám jste vzdělaný člověk a dobře víte, že Romové jsou nejen příbuzní s Indy, ale také že patří jako Indové do indoevropské rasové skupiny. Proč se nenazývají věci pravým jménem? Z psychologického hlediska jsem přesvědčena, že tento mylný názor ještě zhoršuje vztah naší společnosti k Romům. Víme, že všechno souvisí se vším. Kolik našich občanů zná rozdělení lidstva do rasových skupin, kolik jich si to pamatuje, kolik našich lidí přemýšlí o tom, co řeknou? Velice málo. Všichni papouškují po sobě tyto a jiné nesmysly, které se týkají nejen správné (nikoliv spisovné) češtiny, nenazývají věci a situace pravým jménem.

Např. není tak docela pravda, že i jiné západoevropské země se potýkají s úplně stejnými problémy jako my. Neplatí to (nebo neplatilo to) o Bavorsku a USA. Sama jsem četla v bavorském tisku článek o tom, jak se podařila integrace Romů v Německu. Od Bavorů jsem slyšela, že Cikána na ulici nikdo nepotká. To slovo „Cikán“ bylo myšleno v tom smyslu jako

Ano, i tohle je u nás možné...

Patříme k těm lidem, kteří zoufale hledají, jak vyšetřit čas na věci, které považují za stejně důležité jako ty, které dokáží uskutečnit. Výsledkem je, že nezbyvá na mnoho hezkých věcí života čas už vůbec. Asi to mnozí z vás znají na vlastní kůži. Rád bych dnes napsal o události, která patří svým způsobem k smutku, ale i naději dnešní doby. Před nějakou dobou mi přišel jeden kamarád říci, že dostal obsílku k soudu a že neví, co se děje. Z textu soudního psaní vyplynulo, že se nejedná o pozvánku svědka, ale obžalovaného. Nezbyvalo, než k soudu jet.

Bylo to v zimě. Sněhová kalamita odřízla jeho malou pohraniční vesnici na den od civilizace. Kamarád přijel prvním autobusem, který se prodral závějemí až v poledne. Soud zasedal ráno v 10 hodin.

Stihli jsme ráno získat potvrzení od obecního úřadu o kalamitě a nedostupnosti obce. Také se podařilo zaslat potvrzení zaměstnavatele, který osvědčil, že v den údajně spáchaného trestného činu vyloupení kiosku v 80 km vzdálené obci, můj kamarád vzorně pracoval celou směnu. Musel by mít řidičský průkaz, dobré sportovní rychlé auto a být blázen, aby jel loupit. Přesto byl odsouzen k 8 měsícům nepodmíněně. Ve věci trestného činu nebyl nikdy kontaktován policií ani státním zastupitelstvím, nebyl vyslýchán, nepodal žádné vysvětlení. To proto, že o ničem nevěděl a že Policie ČR neměla potuchy, že ráno po loupeži zatkla jiného mladého muže, obvinila jej ze spáchání trestného činu, přijala jeho vysvětlení, že nemá OP a jmenuje se tak a tak. I vše ostatní, co udal o své osobě souhlasila, a tak to stačilo k odsouzení. Jak je to možné?

Zcela banální věc. Můj kamarád má dvojče bratra. Je to výlupek, slušně a tolerantně řečeno. A tak se i stalo. Rozsudek nešokoval jen mého kamaráda. Napsali jsme odvolání ke krajskému soudu. To už jsem věděl všechny podrobnosti.

Byly natolik přesvědčivé, že jsem ani na minutu nepochyboval, že odvolání dopadne dobře, věc se rychle vysvětlí a kamarád a jeho rodina si vydechnou. Byl to více než naivní omyl. Stačilo, aby můj kamarád, který jako mnoho jemu podobných, se rozhodl nepřekonat potíž nedostatku peněz a zůstal opět doma. Jet k soudu do krajského města, to je částka několika stovek a ty chybí, když rodina žije z jedné minimální mzdy. Případ přece byl tak jasný, stačilo jen maličko, malou snahu ze strany policie, jednoduchý pokyn státního zástupce či možná i soudce.

Jenže tak to u nás nejde, to by byl život moc jednoduchý. Krajský soud rozsudek potvrdil a vydal příkaz k nástupu do výkonu. V té době bylo jasné, že můj kamarád opustí svou mladou těhotnou ženu, svou dcerku a bude mimo domov. Otázkou zůstalo, kdy se to stane. Také jsme objevili nečekaného svědka události.

Mladá žena přišla podat výpověď o tom, jak se celá věc stala. Byla to přítelkyně bratra mého kamaráda a byla svědkem nejen dlouhého a nezřízeného pití, ale i konzumace lupu a všech následků. Vše se odehrálo v jejím bytě. Výlupek se jí svěřil s tím, že do basy nepůjde, že to hodil na svého bratra a policajti to zbaštili, jak se říká, i s udicí a navijákem. Této ženě jsme před nečlým měsícem poskytli azylové bydlení. Když zjistila následky, svědomí ji nedalo a přišla říci pravdu.

Po poradě s právníkem byla podána žádost o obnovení soudního řízení. Krátce nato byl můj kamarád i se zápallem plic odvezen do věznice. Pro jistotu jej dali do cely s jeho výtečným bratrem. Pochopíte, jak jsem zuřil. Telefonoval jsem několikrát šéfovi policie, který případ měl řešit, se státním zastupitelem i soudcem okresního soudu a nakonec i soudcem krajského odvolacího senátu. Míra arogance pramenící z garance mocenského postavení mne již ani nepřekvapila. Smutek

a vztek, bezmocnost a hanba. S těmito pocity jsem žil, když jsem o případu referoval našemu tehdejšímu panu ministrovi a lidem z rady vlády pro jisté záležitosti. Dopis, který byl po několika týdnech jedinou odezvou, přišel a v něm se rozebíralo co všechno se mělo udělat jinak a jak to všechno není vůbec lehké a jednoduché a že zasahovat do výkonu soudní moci nelze...

Denně jsem měl návštěvou či jen před očima smutnou drobnou postavu ženy svého kamaráda. Smutné, velké hnědé oči s tisíci němými otázkami a stejnou otázkou. „*Kdy ho pustí domů, budu brzo rodit,*“ ptala se mne dvakrát denně.

A tak jsem se jednou v noci rozhodl, měl jsem to udělat dávno. To ráno jsem odeslal trestní oznámení na Polici ČR s podezřením na křivé obvinění s následkem pravomocného odsouzení k nepodmíněnému trestu. Po pár dnech jsem odpovídal na telefon. Hovořil jsem s vedoucím okresního státního zastupitelství. Vyjasnili jsme si text mého podání a dostal jsem ujištění o tom, že se věci bude zabývat. Po dlouhé době jsem měl opět pocit, že vše není ztraceno, že se nakonec najde někdo, kdo pochopí podstatu křivdy, byť celý případ je více než neuvěřitelný. A tak se i stalo. Následoval dopis, kde jsem byl informován, že případ byl předán ke krajskému soudnímu zastupitelství a že také byl podán návrh na okamžité, byť podmíněné, propuštění mého přítele. Navíc, již druhý den jsem slyšel ze všech stran: Je doma, je zase doma...

O tom, kdo je můj kamarád, nemusím nic říci, ono na tom vůbec přece nezáleží. Záleží na nás ostatních, kteří často nechtěně jsme svědky věcí smutných a nespravedlivých. Nenechme je být jen tak. A abych nezapomněl, přeji vám všem, „kdo na to máte“ krásné léto a krásnou dovolenou navíc.

Abe Staněk

Občanské sdružení Ester, Javorník.

Jediná Romka ve třídě

Když se dívám na svou dceru, jak si venku krásně hraje se svými kamarádkami, jak se s úsměvem na tváři honí a jak spolu řeší, jakou barvou namalovat květinu, nepřipadá mi, že děti vnímají odlišnou barvu pleti. V jejich hlavičkách je něco jiného, nemají čas se zastavovat nad takovými věcmi. Ale dokdy?

Po prázdninách půjde má dcera do první třídy. Víme, že v celé třídě bude jediná Romka. Přemýšlím, jestli už v první třídě pozná ten hrozný pocit méněcennosti, jestli bude terčem posměchu, nebo ještě hůře – nadávek. Doufám, že se tak nestane, nechtěla bych, aby to poznala už takhle malá, šestiletá.

Děti přebírají myšlenky od svých rodičů a také od vrstevníků. Pokud doma uslyší něco špatného na Romy, klidně se budou smát zrovna mé dceři. Když se jí začne smát jeden spolužák, přidá se druhý a třetí a další.

Já jsem měla například zkušenost takovou, že jsem měla jako malá kamarádku – Neromku, se kterou jsem si hrála téměř každý den. Chodila i k nám domů. Ale jakmile jsme začaly obě chodit do školy, s přátel-

stvím byl konec, už se se mnou nechtěla přátelit, protože se za mě styděla. Nebyl to moc hezký pocit, když jsme kolem sebe prošly a ani se nepozdravily, nedala mi ani šanci, raději otočila hlavu a nedívala se na mě. Když mě viděla venku, přešla na druhou stranu. Později jsem to už nebrala tak tragicky, našla jsem si jiné kamarádky.

Má dcera ví, že je Romka, ale zatím netuší, s čím vším se bude muset potýkat. Chtěla bych, aby to nepoznala nikdy, ale to bych chtěla moc, pozná to mnohem dříve, než jsem to poznala já.

Doba je čím dál horší a to se týká i dětí. Dokonce i mé kamarádky (Neromky) už poznaly, že není jednoduché být Romem. Sledují ty pohledy směrem ke mně, když spolu v obchodě nakupujeme, když jdeme společně s dětmi do bazénu; takových situací je hodně. Už také chápou, proč se bojím normálních věcí, jako je jízda vlakem nebo si zajít večer na kafe. Už vědí, že je to pro mě více nebezpečné než pro ně. Teď, když se přátelí s Romkou, více sledují události spojené s Romy. A jsou z toho znechucení.

Dcerka se na školu těší, je moc chytrá, rychle se učí a jsem za to ráda. Snad ne budou brát v úvahu více než to, že je tmavé pleti. Možná si dělám zbytečné starosti, nevím. Svou dcerku učím, aby se nebála mi cokoliv říct. Beru to jako důležitou věc. Jak jinak bych věděla, že jí ve škole někdo ubližuje, když mně to sama neřekne?

Věřím tomu, že i jiné maminky mají stejnou obavu o svá dítky jako já, tak snad se nám poštěstí a naše děti budou ještě chvíli jen a jen šťastné.

Lajla Žigová

Z čeho míchá svoje věci Gipsy.cz

PRAHA – Dvanáctého ročníku festivalu Khamoro se koncem května v pestré paletě romských souborů a kapel představili i Gipsy.cz. Na české hudební scéně představují Gipsy.cz velice populární skupinu.

V obsazení Vojtěch Lavička (housle, zpěv), Petr Surmaj (kytara, akordeon, zpěv), Jan Surmaj (basa, zpěv) a tahoun kapely, baro čhavo, baro lavutaris a hit macher Radoslav Banga (zpěv) hraje kapela žánr naprosto jiný, než jak bývá zvykem u romských popových kapel a obzvlášť u romských kapel v Praze.

Nemá nic společného ani s českými skupinami a jejich žánry. Projev Gipsy.cz je ojedinělý. Jde o směs různých romských žánrů v jednom (Turecko, Indie, Balkán, Slovinsko, Rumunsko, Maďarsko) moderním pojetí. Muzika Gipsy.cz se vyznačuje rappem (ironie, výsměch), rytmem, energií, barvou zvuku, vokály, aranží a jednoduchou, ale přesnou harmonií.

Jejich písně se lehce pamatují. Mají silný vliv, texty pojednávají o rasismu, křivdách, o lásce. Popisují realitu mezi Romem a Čechem a opačně, ale popisují zvlášť i Romy a Čechy. Dělalí si legraci ze sebe, z Romů i Čechů. Afektovaně napo-

dobují romskou řeč, přitom zachovávají přízvuk některých Romů, a přesně napodobují jejich snahu mluvit česky. Anebo ve snaze pomoci Romům si dělají legraci z některých politiků. Co se týče křivd, tak třeba píseň Jednou přesně popisuje pohled většinové společnosti na vztah Roma s Českou. Bílí tuto lásku černému nedopřejí a černý se nemá se svou láskou před bílým kde schovat. Bere to jako křivdu a své milé říká, že přijde čas, kdy každý bude chtít být Cikán.

Píseň Benga Beating a Reprezent perfektně popisuje Romy i gádže a dělá si z obou národů legraci, která neuráží, ale vyvolává usměv. Píseň Benga Beating má albánské, čínské a turecké prvky, i její harmonie je tímto směrem vedena. Jde o hudební nápad, který vyvolává smích. Banga ve svých písních naplno řekne, co si myslí, lidem se to líbí, a proto jsou jeho písně líbivé, vtíravé a lehce zapamatovatelné. Čhava v textech často používají i vulgarismy, které posluchače překvapí, ovšem ke stylu hip hopu patří. Zpěvák Radoslav Banga se pro svůj temperament, šarm, pro odvalu, svůj komický, ale pravdivý pohled na věci kolem sebe stal miláčkem českého publika.

Gipsy.cz ovšem neprodává muziku, ale písně. Hudbu používá jenom jako dochucovací koření. Skoro všechny písně Gipsy.cz se zapsaly jako hity. Některé své skladby Radoslav Banga aranžuje i tak, že je prokládá malými výňatky tradičních romských písní. K tomu použije Rap a vznikne tak malé satirické hudební dílko, které potěší ucho mnoha posluchačů. Ve svém repertoáru má ovšem i písně převzaté, jako například proslulé Romano hip hop. V originále se tato píseň jmenuje Cindžom video a pochází ze začátku osmdesátých let.

Nástrojové obsazení kapely – housle, basa, kytara, harmonika – se v dnešní technické době vyskytuje už jen velice vzácně. V minulých dobách v tomto obsazení hráli Romové svou tradiční muziku. Musím prozradit, že v takovém obsazení se hraje těžce, stejně tak se obtížně dává důraz na rytmiku. Jenže hudebníci Gipsy.cz to šikovně skloubili s počítačovou technikou a docílili ojedinělého zvuku.

Myslím si, že čhava vědí, co dělají a co chtějí. Ačkoliv je jasné, že Gipsy.cz je romská kapela, českou společností je vnímaná víc než romská.

Gejza Horváth

Že by konec světa?

Kdo by nechtěl vědět, kam se všichni dostaneme? Někdo říká, že Bůh s námi udělá pořádek už 21. 12. 2012. Já tomu prostě nevěřím. Víte proč? V Bibli je napsané: „*Konec přijde jako zloděj do domu.*“ Nikdo nemůže vědět, kdy nás to čeká. Staří Mayové předpovídají, že jejich kalendář končí v tento den, který je předepsán. To ale přece neznamená, že přijde konec, ne? Proč budeme čekat na tento den, když Bůh vykoná svoji práci tehdy, kdy on sám to uzná za vhodné? Někteří lidé blázní, neví, co mají dělat, berou si životy, bojí se toho dne jako čerta. Někdy vědec řekl, že všichni obyvatelé budou

muset projít velkými změnami (náboženskými nebo tělesnými), neprijde konec, ale přijdou „nové roky“. Něco přijít musí, ale nevěřím, že přijde zrovna konec světa. Ale jedna věc se asi změní – systém.

Ko bi nakamelas te džanel, kaj pes amen savore dochudaha? Vareko phenel, hoj o Deloro kerela amenca bare poradki imar 21. 12. 2012. Ko pačal, mi pačal. Me napačav. Džanen soske? Andre Biblija hin irimen: „*O koncos avla sar o phuj manuš andro kher.*“ Njiko našci te džanel, kana amen kada užarela. Phure Mayovci phenen hoj lenger o kalendaris kon-

činel andro kada džives, so hin pisenen. Oda naznameninel kaj avla o koncos, na? Soske amen užareha pro oda džives, te o Deloro kerela peskri buči, kana jov kamela? Varesave manuša diliňaren avri, nadžanen so te kerel, len peske o dživipen vaš kada, daran pes buter sar le bengestar. Varesavo baro raj phendžas, oj naavla „koncos“ aľe savore manuša mušinena te predžan bari zmenaha (nabožensko abo telesno), naavla koncos, aľe avena „neve berša“. Vareso mušinel te avel, aľe napačav, hoj avela koncos. Ča jekh vecos pes zmeňinela – Systemos.

Lucie Sharrí Oračková

Jekhoři Romaňi čhaj andre trjeda

Sar dikhav pre miri čhaj, sar pes avri le baratkiňenca šukares bavinel, sar pal peste asavindones denašen u sar jekhetane duminen, sava farbaha te maľinel e luludori, na zdel pes mange, hoj the o čhavore dikhen pre aver farba pro muj. An-

dro šerore len hin vareso aver, nane len idejos te zaačhavel pes anglal ajse veci. Aľe džikana?

Pal o pradžni džala miri čhajori andre peršo trjeda. Džanav, hoj ča joj ela andre caľi trjeda romaňi.

Gondolinkerav, či imar andre

peršo trjeda prindžarela oda, savo oda hin, te šunel pes teleder, či la asankerna avri abo mek goreder – či lake koškerena. Paťav, hoj pes kada na ačhola, na kamavas bi, kaj kada te prindžarel mek ajsi cikňori, šov beršengeri.

O čhavore prekidkeren o gondolišaga pal peskero dad the daj, the pal o barata. Te khere šunena vareso džungalo perdal o Roma, šaj asan ipen mira čhajoratar. Te la asala avri jekh čhavoro andal e trjeda, pridela pes the dujto, trito u aver.

Man has jekhvar ajsi čačipen, hoj man has, sar cikňora, jekh baratkiňa - gadži, so pes laha bavinas maj sako d'ives. Phirkerlas the ke amende khere. Aľe sar chudľam so dujdzěňa te phirel andre škola, le baratišagoha has vigos, imar pes manca na kamelas te baratinel, bo pes vaš mande ladžalas. Na has oda igen lacho šuňiben, kana te khatar peste pregeľľam, aňi pes na pozdravindľam, na diňas mange aňi možnosť a, radeder visardľa o šero u na dikhelas pre mande. Kana man avri dikhlľa, pregeľľa pre aver sera. Palis oda imar avka namištes na lavas, arakhlľom peske aver baratkiňen.

u nás v okolí Bratislavské. Také můj manžel Sylvester se divil, jaké problémy máme stále s Cikány. Říkal, že ani v Americe je takové jako u nás nelze potkat, ani se o nich nemluví. Bohužel, všechno pokazené se špatně napravljuje a navíc u nás ani nikdo neví jak.

Erika W., Brno

Děkuji za možnost prezentace výstupů naší činnosti. Ačkoliv se opět potýkám s nedostatkem času na větší rozepisování, posílám do novin alespoň několik řádků. Snad tím vyjádřím úctu k práci, kterou děláte. Ve svém příspěvku zmiňuji poděkování řadě donátorů, neboť si vážím každého člověka, každé koruny, kterou na tak „problémovou“ minoritu dostaneme. Na druhé straně deset let bojujeme a hájíme se. Omezování financí našemu sdružení Romský život ale vede cíleně k redukci činnosti. O toto dnes jde: aby zůstaly proromské organizace, aby Romové měli možnost být aktivním článkem společenského dění.

Dušan Kotlár, Liberec

Četl jsem o „kause“ Zaremby a Romové. Myslím, že to opět vyvolá diskuzi typu „my“ a Romové. Beru s rezervou, co Zaremba řekl. My musíme dát prostor těm bezproblémovým Romům, jinak se se opět zvedne vlna „antickanismu“. A také romskou problematiku nevyřešíme my „bílí“, ale oni sami. Jistě sledujete problémy v Irsku a to je jen „sektářské“ násilí. Předvídejme! Jinak budeme koukat a divit se co a jak je možné. Viz balkánské války na konci 20. století.

Bohumil Řeřicha, Lubenec

Srdečně zdravím, pane Pečinko, jednak chci poděkovat za zasílané zprávy a e-verzi Romano hangos. Dostal jsem se konečně do Muzea romské kultury, ale jen proto, abych si koupil knihu Čorđe čhave, kterou jsem četl jedním dechem. Opravdu strhující povídky ze života, moc se mi líbila. I když nejsem Rom, poskytla mi příležitost trochu se vcítit do života z jiné stránky. My bílí míváme často stejné problémy, ale asi jsme slepí nebo neschopní si to přiznat sami před sebou. Snad proto, abychom měli problémovou skupinu jinde než u nás. Já nevím, ale můžu vám potvrdit, že ty příběhy mi nebyly cizí a neznámé. Jen bylo potřeba, aby ty povídky napsal někdo jinak, naturalistickým způsobem. No, kniha se mi moc líbila, jistě si koupím v muzeu i jiné a snad najdu čas někdy se podívat i na expozici.

Mirek Brázdil

Podzimními komunálními volbami se nic pro Romy nezmění. A co se týče založení romské strany: Nemyslím si, že by to Romům něco přineslo. Mají dost svých iniciativ a ty by měli skloubit do většího celku. Samozřejmě byl bych pro založení strany, kde by se angažovali nejen Romové, ale příslušníci všech menšin, žijící jako občané u nás a nebo mající trvalý pobyt v této zemi. Samozřejmě nejlepší by bylo, kdyby Romové i ostatní menšiny mohli být ve straně, kde budou i občané většiny. Separace nikam nevede. Žádná strana v letošních parlamentních volbách se nijak viditelně neangažovala ohledně Romů nebo menšin. Dobrý příklad tvoří slovenská strana Híd-Most, kterou založil Béla Bugár, podle mého názoru jeden z nejlepších současných politiků na Slovensku. V této straně spolupracují Slováci a Maďaři žijící na Slovensku. Tato strana se dostala letos do slovenského parlamentu, což je velký úspěch.

Bohumil Řeřicha, Lubenec

Ptali jste se v nějakém minulém čísle RH, zda by bylo dobré založit novou romskou stranu. No to rozhodně nebylo. Romy je třeba sjednotit do veliké strany levicového typu, která má šanci dostat většinu ve volbách, aby jejím prostřednictvím mohli prosadit celostátně to, co nejvíc potřebují. Bylo by vhodné, aby mnoho Romů vstoupilo do sociální demokracie, mělo své poslance a lidi v exekutivě. Je nutné vyvarovat se dalšího podporování neschopnosti Romů táhnout za jeden provaz v celém státě. No, tak bych to viděla já, ale však více...

Eva Dobšíková, Brno

Šaj hin, hoj som hjaba bajašni, na džanav. Peskra čhajora sikhavav, kaj pes te na daral mange savore te phenel. Duminav, hoj oda hin igen bari veca. Sar bi pes palis dodžanas, hoj lake andre škola vareko kerel o dukhaviben, te mange korkori na phenla avri?

Paťav oleske, hoj the aver dajora chan ajsi dar pal peskere čhavore, sar the me, ta talam amen ela bacht u amare čhavore ena mek čepo ča bachtale.

Lajla Žigová

Abychom to s tou politikou zas tak nepřeháněli, zeptali jsme se v červenci také:

Jak trávíte léto, případně kam vyrazíte letos na dovolenou?

Stanislav Tišer

Ředitel Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje (www.srnmpk.cz).

Naše sdružení pořádá letní tábor pro děti ze sociálně vyloučených lokalit. Má na ně působit preventivně, aby se v době prázdnin nenudily a nepáchaly zlo. Převážně romské děti se začlení mezi ostatní účastníky tábora, což podle mého názoru bude působit pozitivně na obě skupiny. Já osobně budu mít dovolenou v srpnu, ale stále ještě nevím, kde budu relaxovat.

Lucie Sharrii Oračková

Studentka, Brno.

Abych pravdu řekla, moc se nikam nechystám. Možná na týden k rodině na Slovensko. A to ještě není jistý. Ráda bych se jednou podívala na opuštěný ostrov. Ovšem ten by musel být doopravdy opuštěný. Zuby nehty hledám nějakou brigádu. Ale pořad nemůžu nic najít, ale snad se mi poštěstí a budu ještě v létě vydělávat nějaké peníze.

Dušan Kotlár

Předseda výboru sdružení Romský život (www.romskyzivot.wz.cz), Liberec.

Má dovolená? Práci, kterou dělám, mám přes všechny překážky velmi rád. Potřebuji ale nové podněty, impulsy, a ty mi dává cestování. Je mnoho míst, kde jsem ještě nebyl. Jiná kultura, jiný životní styl, jiné sociální zázemí. Před lety jsem hrál se svou cimbálovou muzikou v Itálii a s jedním z muzikantů se průběžně kontaktujeme. Letos přišlo pozvání k opětovnému setkání, a to se neodmítá.

Milan Daniel

Jednatel pardubického sdružení Most pro lidská práva (www.mostlp.org).

Dovolenou trávím doma s občasnými výpady na Vysočinu, kam to mám nejbliž. Mám to štěstí, že bydlím na polosamotě na samém okraji města, takže mne negativní projevy civilizace příliš nezasahují. Není to důsledek krize, ale toho, že mám od února štěně jezevčika a možnosti dovolené jsem si tak sám dost omezil. Na druhou stranu to má i svá pozitiva: naučil jsem se víc uklízet, protože jinak mne milovaný Benánek hned ztrestá tím, že pokud někde něco nechám volně ležet, hned mi to rozkouše. Všem čtenářům Romano hangos bych současně chtěl popřát, aby teď v létě nabrali sil. Budou je podle všeho hodně potřebovat.

Iveta Kováčová

Moderátorka, zpěvačka skupin Triny a Camael (www.triny.cz, www.camael.cz), Praha.

Až to bude možné, odjedu na chvíli na chalupu ke svým přátelům. Ponořená do zeleně stromů, s hukotem Střely za zády budu nasávat slunce i jiné pochutiny léta v karlovickém kraji. Ekonomická či jiná situace s tím vůbec nic nenadělá. Už nějaký čas neopírám své štěstí, zážitky ani možnosti o peníze. A je to zvláštní, ale užívám si léta i života více než kdy předtím u moře v atraktivních lokalitách světa. Přeju, ať se i vám vaše dny volna líbí, ať je dobře vaší dušičce kdekoli se rozhodnete být.

Erazim Kohák

Filozof, publicista, Praha.

Na dovolenou? Nikam zvlášť. Jen pod širé nebe na nekonečnou cestu. Kdybych byl tak o půl století mladší, považoval bych za ideální dovolenou marigotku a pár dobrých koní někde, kde nejsou frekventované cesty a jsou mýtinčky, kde se dál rozdělat oheň. Třeba bych po vesnicích prodával knihy, protože hrát na housle neumím a v osmdesáti na štipání dříví už také moc nejsem. Kdepak krize, to věk mi hatí plány. Přeji všem věčné mládí, aspoň o dovolené!

Jozef Holec

Koordinátor pro národnostní menšiny v Libereckém kraji. Prázdniny a dovolená? Je to pracovní dovolená, budu se věnovat drobným opravám domu a úpravám okolí. Letošní teploty jsou zatím příznivé, tak si to užiju s rodinou.

Robert Sutorý

Pracovník Městského úřadu Hranice.

Letošní prázdniny trávím učením angličtiny, tedy aspoň si to pořád plánuju, ale stále to odkládám a nevěnuju tomu tolik času, kolik jsem si přál, protože dodělávám fasádu na domě. V srpnu jedeme, tedy jako lidi kolem Domu dětí a mládeže, na letní tábor do Kateřinic. A to hlavní – s rodinou jedu na dovolenou pod stan. Na to se moc těším, člověk zapomene na starosti a práci a nabere energii. Tak všem přeju mnoho krásných dní a pohodu na cestách.

Hannah Jarmila Čermáková

Básniřka, dramatička, Praha.

Léto trávíme v klidu a navýsost skromně na chalupě na Vysočině mezi Pelhřimovem a Jindřichovým Hradcem. Máte-li kolem cestu, dejte vědět, abychom třeba zrovna nebyli u Chotěboře na festu Literární Vysočina. Zdraví Čermákoví!

Andrejko a jeho čarovné housle

Kdysi dávno žila v jedné osadě na Slovensku rodina, která neměla děti. I když si děti moc přála, tak se jim stále nedařilo. Oba manželé z toho byli velice smutní, protože ostatní rodiny z té osady už měly děti alespoň pět. Jejich rodiče se o ně však nestarali. Nechávali je jen tak pobíhat po venku, i když měly spíš pomáhat svým rodičům, aby měla maminka na čem vařit, jeho otec mu vyrobil ze dřeva krásné housle, které pak lehce natřel světlou barvou. Když se Andrejko vrátil, otec zavolaal, že pro něj něco má. A tak Andrejko s úsměvem přistoupil blíž. Otec se usmál a podal mu krásné housle. Andrejko se zeptal, k čemu mu housle budou, když neumí hrát. Otec řekl: „Synu, když jsem byl tak starý jako ty, hrával jsem písničky, které hrál tvůj dědeček.“

Jednoho dne šel Andrejko opět sám do lesa. Vzal si s sebou svoje housle. Napřáhl sekyrku a najednou na kmeni stromu uviděl svůj odraz, jak hraje na housle. Nevěděl, jestli se mu to jenom zdá, nebo mu to ukazuje současnost. Cestou domů vzal housle do ruky a začal si jen tak pobrnkávat. Náhle si všiml, že hraje píseň. Zastavil se, položil košík a spustil další písničku. Myslel si, že se stal zázrak, ale někdo to má prostě v sobě, jen o tom neví. Dostal veliký dar od Boha, hrál jak nějaký profesionální houslista. Naproti mu už běželi maminka s tatínkem. Rodiče mu pravili: „Synu, dostal jsi velký dar. Važ si ho!“ Andrejko byl opravdu šťasten. Uvědomil si, že ten odraz v kmeni stromu mu napověděl, ať housle veme do ruky a začne hrát,

jako ostatní děti v osadě a že je z něho slušný a pracovitý syn. Také rodiče byli pyšní, že dodrželi to, co si slíbili, než se Andrejko narodil.

Andrejko pomáhal rodičům jak jen mohl, štipal dříví, chodil do města prodávat dřevěná koryta, aby všichni měli z čeho žít. Zkrátka pracovitý chlapec. Zatímco Andrejko v lese sbíral dříví, aby měla maminka na čem vařit, jeho otec mu vyrobil ze dřeva krásné housle, které pak lehce natřel světlou barvou. Když se Andrejko vrátil, otec zavolaal, že pro něj něco má. A tak Andrejko s úsměvem přistoupil blíž. Otec se usmál a podal mu krásné housle. Andrejko se zeptal, k čemu mu housle budou, když neumí hrát. Otec řekl: „Synu, když jsem byl tak starý jako ty, hrával jsem písničky, které hrál tvůj dědeček.“

Jednoho dne šel Andrejko opět sám do lesa. Vzal si s sebou svoje housle. Napřáhl sekyrku a najednou na kmeni stromu uviděl svůj odraz, jak hraje na housle. Nevěděl, jestli se mu to jenom zdá, nebo mu to ukazuje současnost. Cestou domů vzal housle do ruky a začal si jen tak pobrnkávat. Náhle si všiml, že hraje píseň. Zastavil se, položil košík a spustil další písničku. Myslel si, že se stal zázrak, ale někdo to má prostě v sobě, jen o tom neví. Dostal veliký dar od Boha, hrál jak nějaký profesionální houslista. Naproti mu už běželi maminka s tatínkem. Rodiče mu pravili: „Synu, dostal jsi velký dar. Važ si ho!“ Andrejko byl opravdu šťasten. Uvědomil si, že ten odraz v kmeni stromu mu napověděl, ať housle veme do ruky a začne hrát,

protože na ně nezkusil hrát od té doby, co mu je dal otec.

Následujícího dne ho otec vzal do jedné hospody, kam chodil hrát za peníze jako malý chlapec, aby doma měli na bochník chleba a mléko. Když vstoupili dovnitř, otec si všiml, že se hodně změnilo. Byl tam úplně jiný hospodský a taky už tam nechodili stejní lidi co kdysi. Když se posadili, Andrejko pravil otci, že se mu to tam nelíbí. Všichni se na ně dívali, jak kdyby přišli z jiného světa. Otec tedy řekl synovi, ať vyndá housle a začne hrát. Andrejko neváhal a začal hrát svůj oblíbený čardáš. Lidi se otáčeli a divili se, kdo to hraje. Najednou někdo začal tleskat do rytmu a všichni se přidali, dokonce i ten podivný hospodský. Otec řekl synovi: „No vidíš, synu, jak lze snadno přijít k penězům!“ Položil tedy svůj klobouk na zem a za chvíli byl celý plný. Andrejko se jen usmíval a hrál ty nejveselejší písničky.

Když se vrátili domů, oznámil Andrejko otci, že už jim nechce být na obtíž a chce jim nějak pomoci, aby se mohli přestěhovat z té osady. Další den vzal otec Andrejka znovu do té hospody a bylo tam více lidí než předtím. Andrejko začal opět hrát, když tu k němu a jeho otci přistoupil muž, co na první pohled vypadal bohatě. Zeptal se, jestli by s ním Andrejko nešel do světa ukázat svůj talent, aby ho neskrývat v téhle osadě. Otec souhlasil a Andrejko byl celý bez sebe. Šel se tedy rozloučit s maminkou a odjel do světa hrát lidem. **Lucie Kačová**

Děvče, které neznalo své pravé já

Nedaleko malého města stála chatrč, ve které žila rodina. Maminka, tatínek a jejich roztomilá dcera, které říkali Šuri. Tatínek pracoval jako dělník na stavbách a maminka se živila na tržnici. Prodávala perníky a různé pečivo, které doma s dcerou upekla. Velice se jim dařilo. Tatínek s maminkou přicházeli domů s radostí a spokojeností ve tvářích.

Zatímco rodiče chodili do práce, aby uživilu rodinu, jejich dcera se doma nudila. Nic ji nebavilo. S ostatními dětmi si hrát nechtěla, a tak seděla celé dny doma. Až jednoho dne, kdy zrovna rodiče měli volno, se Šuri podívala z okna. Uviděla, jak tam venku děti, se kterými si nechtěla hrát, nádherně tančují v pestrobarevných sukních. Šuri si je váhavě prohlížela a řekla rodičům, že chce také tancovat. Rodiče měli radost, že jejich dcera chce něco dělat a tak řekli: „Jen běž

děvenko, nauč se tancovat.“ Jenže děti nechtěly, aby s nimi tancovala, odstrkovaly ji od sebe. Šuri se na ně podívala a řekla jim, ať ji naučí tancovat tak krásně, jak tančují ony. Jedno z dětí jí hned řeklo, že naučit se to nedá a že ony to už mají prostě v krvi. Šuri se divila jak to, že neumí tancovat. Smutně se zadívala

a odešla. Cestou domu si nad tím stále lámala hlavu. Přišla domů a rozplakala se. Rodiče se vyptávali, co se stalo. Šuri řekla: „Nic neumím! Jsem nemehlo, které neumí nic kromě pečení perníků.“ Rodiče se na sebe podívali a maminka se jí zeptala, jestli už vůbec někdy zkusila tancovat. Šuri se usmála a řekla, že to jde zkusit.

Když rodiče vstoupili do jejího pokoje, nevěřili svým očím, jak jejich dcera krásně tančuje a jak je šťastná. Šuri se sama sobě divila. Pustila si jeden pekelný čardáš, otevřela okna dokořán, smála se a byla šťastná. Ostatní děti uslyšely melodii, šly se podívat. Také se divily, jak krásně tančuje, dokonce líp než ony. Otočily se a odešly.

A jak to bylo se Šuri dál? Dodnes je už starší a tanec ji naplňuje víc a víc.

Lucie Kačová

Dětský smích a přemýšlení o budoucnosti ve Vítkově-Podhradí

OSTRAVA – V rámci projektu Dětský smích, podpořeném nadací Teresy Maxové, uspořádalo občanské sdružení Vzájemné soužití, tým Hnízdo – Čiriklano Kher, víkendový pobyt pro rodiny s dětmi nazvaný Za zvířátky do lesa. Uskutečnil se na jaře v autocampu Vítkov-Podhradí.

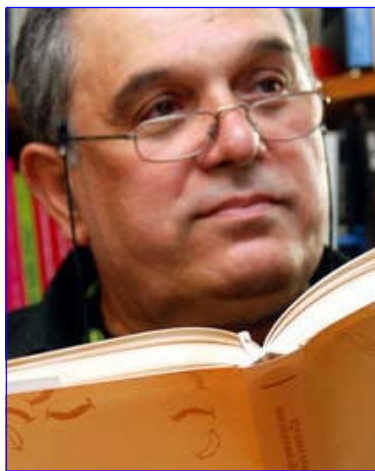
Projekt Dětský smích je zaměřen na podporu rodinám s dětmi z Ostravy, kterým v důsledku dlouhodobé nepříznivé sociální situace hrozí odebrání jejich dětí do ústavní výchovy nebo již k tomu došlo. Prostřednictvím projektu se snažíme vytvořit prostor pro vzájemné

setkávání dětí a rodičů, naučit je trávit společně volný čas, u dětí pak upevňovat návyky, povinnosti pro

povinnou školní docházku a připravit rodiče i děti pro úspěšný vstup do systému vzdělávání. **(vs)**

Na tu dobu pořád vzpomínám...

Je čas dovolených a při této příležitosti jsem dostal otázku, jestli jedu někam na dovolenou. Protože jsem ve věku, kdy jsem na dovolené už pořád, nevěděl jsem, co na to říct. Jen v duchu sám pro sebe jsem si řekl, už mám té dovolené dost, že už musím někam vypadnout, už musím někam jet a něco hezkého prožít. Ale u této otázky jsem si zavzpomínal i na čas dovolených, které jsem prožíval v mládí se svou rodinkou.

Měl jsem dvě děti, pracoval jsem, měl jsem svoje cíle a šel si za tím. Abych svých snů docílil, pilně a těžce jsem pracoval a na dovolenou se moc těšil. Těšil jsem se, že si odpočinu od práce, že naberu nových sil. Pomyslení, že si to budou užívat i děti a moje skvělá manželka, mě hrálo. Když už se blížil ten čas, počítal jsem dny a hodiny a nemohl se dočkat, kdy už konečně praštim s krumpáčem a lopatou.

Pracoval jsem a žil v Čechách a na dovolenou jsme jezdili většinou na Slovensko, kde žili moji rodiče. Těšil jsem se i na ně a moje děti se těšily na dědečka a babičku ještě víc. Byla to velká, očekávaná a radostná událost. No ale musím také říct, že to byl i chaos, napětí a panika. Když jsme se začali balit, najednou jsme zjistili, že nám schází plno věcí. Plavky, opalovací a ochranné krémy, sluneční brýle, dárky, sirky, svíčky, toaletní papír, kleště a kladivo, baterka, nůž, jídlo a já nevím co ještě. Naskládali jsme do auta snad celou prodejnu hraček a plno nepotřebného oblečení. Moje starostlivá manželka vzala dětem pro jistotu i zimní oblečení, no prostě co jsme viděli, to jsme potřebovali. Nevídané, neslýchané, prostě Horváthovi jeli na dovolenou.

Když jsme se shodli, že nám fakt nic neschází, a že už můžeme odjet, sedli jsme do auta a já nastartoval. Vtom si děti vzpomněly na nafuko-

vacího delfína. Chtěly ho mít u sebe v autě. Věděl jsem, co mně už čeká, a proto jsem jim to hned začal rozmlouvat. Ony však s pláčem trvaly na svém, manželka se na mě vyčítavě dívala, motor už běžel, já se držel volantů a pěnil. Když jsem poznal, že nezmůžu zholat nic, vystoupil jsem z auta, otevřel kufr a začal vykládat batožinu. Děti stály vedle mě a čekaly na kufr, ve kterém byl jejich delfín. Samozřejmě, že jsem vyložil a přeskládal celé auto. Děti si rozbalily svůj kufr, vybraly z něho delfína a sedly si s ním zpět do auta.

Plný vzteku skládal jsem batožinu zpátky do auta a nahlas si říkal: Cigoši, už mě nikdy na žádnou dovolenou nedostanete. Naskládá jsem tedy všechno zpátky, celý zpacený jsem si sedl za volant a pustil větrák. Manželka celá rudá s vypoulenými očima delfína marně nafukovala. Její snaha s ním však ani nehnula. Děti brečely a já celý vztek-lý jsem pochopil, že pro klid v rodině budu muset tomu delfínovi ještě i foukat do zadku. Vystoupil jsem z auta i s delfínem a šel do kufru po pumpu. Když jsem kufr otevřel, hned jsem se pumpu vzdal a začal nafukovat delfína ústy. Hlava se mi točila, delfín jsem už měl dost, ale nevzdal jsem to. Chtěl jsem ho nafoukat a konečně odjet za vysněnou dovolenou. Manželka mě pozorovala a po svém neúspěchu s delfínem se posilovala řízkem a chlebem a zakusovala při tom kyselý okurky. Když delfín narostl do skutečné velikosti a já si myslel, že už to budu mít všechno za sebou, tak děti vystoupily z auta a zahlásily mi: Tati, my chceme kakat a máma nám řekla, že ji nemáme u jídla vyrušovat. Myslel jsem si, že mě na místě klepne pepka. Už jsem na žádnou dovolenou ani nechtěl, chtěl jsem být raději v práci a kopat výkopy, jen abych měl klid od Horváthů. Utřel jsem a umyl dětem zadky, naložil je do auta, nacpal tam i mamutiho delfína, sedl za volant a rozjel se. Na žádné otázky jsem neodpovídal, své blízké jsem nechtěl vidět ani slyšet. V duchu jsem si říkal: Ty blbče, je ti to zapotřebí? Ty bys měl jet na psychiatrii a ne na dovolenou.

Po několika kilometrech mě vztek opustil a začal jsem znovu vnímat svoji milovanou rodinku. Manželka snědla tři porce najednou, snídani, oběd i večeři, a spala, děti

si hrály s delfínem. Litovaly ho, že nemá vodu a já se zase bál, aby je nenapadlo chtít vytáhnout z kufru auta nafukovací bazén a napustit ho vodou. Naštěstí k ničemu takovému nedošlo a dokonce se dohodly i na tom, že delfín musí být tam, kde byl původně. S velkou radostí jsem zastavil, vypustil z něj vzduch, sroloval ho a za trest tu příšeru strčil zpět do kufru. Po cestě dál usnuly i děti a já už ničeho nelitoval. Byl jsem rád, že jedeme společně na dovolenou.

Bože můj, byla to najednou cesta plná radosti a očekávání. Za jízdy jsme se kochali krásou přírody, architektury, památek a na Slovensku v podtatranské oblasti jsme zastavili na salaši a dali si halušky. Zastavili jsme i u řeky, vykoukali se, odpočinuli, narovnali si nohy a jeli zase dál. Byly to nádherné časy a nezajímala mě ekonomická krize, ani kolik stojí benzin. Natankoval jsem do Volhy GAZ 21 plnou nádrž a zaplatil 120 korun. Bomba.

Jak jsme dojeli na místo a viděli tu krásnou krajinu, byli jsme šťastní všichni. V řece bylo plno lidí, mládež i dospělí. Když jsem to viděl, vzal jsem děti a šli jsme do vody i my. Lehli jsme si do řeky a naše rozpálená těla jsme zchladili příjemnou vodou.

Naše děti začaly s ostatními dětmi stavět val z písku a kamení. Když měly hráz hotovou, lovily do kapesníků malé rybičky a přendávaly je do postaveného valu.

Večer jsme seděli u ohně, hráli, zpívali a vyprávěli si různé příběhy. Děti čekaly na pečené brambory. Měly hlad, brambory z ohně vybíraly i neupečené. Byly umazané až za ušima. Kolem nás létaly svatojánské mušky a do tmy zněla kytara a zpěv. Když noc už byla tichá a chladná, dali jsme děti do postele a šli spát také. Ráno nás vzbudili ptáci, kachny a husy na vodě, ale i křik dětí, které se už zase koupaly v řece. Sluníčko už hrálo a naše děti hned, jak se probudily, běžely nahé k řece také. Já i manželka jsme stáli ve vodě na kraji řeky i s jídlem a krmili je. Děti si došly k nám pro krajíc chleba, zimou se klepaly a krmily rybičky, husy a kachny kolem sebe. Užívali jsme si to všichni, a když už nám dovolená končila, tak jsme se ani nechtěli vracet domů. No řekněte, nechtěli byste takovou dovolenou prožít i vy?

Gejza Horváth

Dominik Žbánek

Výchovatel v Dětském domově Praha – Dolní Počernice (www.dddp.vyjimecny.cz).

Část dovolené budu trávit v Německu. Mým koníčkem jsou tramvajové provozy. V minulých letech jsem projel tramvajové linky ve Frankfurtu nad Mohanem, Darmstadtu, Drážďanech, Berlíně. V letošním roce mám naplánovány meziměstské tramvaje v údolí Mohanu. Další část věnuju intenzivnímu kurzu angličtiny a zbytek cestám po místech spjatých s naší rodinou tady v Čechách.

Veronika Kačová

Vedoucí novojičínského souboru Cikne čhave (www.cikne-čhave.estranky.cz/stranka/novinky).

Prázdniny trávím s dětmi v práci. Jezdím na festivaly a užívám si, protože život je krátký.

(pp)

O prazhnihi hine kadaž

Polokores aven o prazhnihi a o čhavore pes radisaʼon, hoj imar hin agor la školake. Pal o bare deš čhona avela o volno časos. O dađa he o daja gondolinen, so perdal peskre čhavore richtinena. Varesave džan paš o moros andro londo paňi. Aľe na savoren ehin pre kajsi dovolenka love. Ta bičhaven peskere čhavoren pro tabora, pro workšopa, aľe arakhena pes he ajse, so ñikaj naphiren, cale prazhnihi hine khere, aľe ča pes namusaj te sikhaven. So bi majindʼanas perdal kajse čhavore te arakhel e daj he o dad? Hin oda jekh, čiča čhona pro prazhnihi paš o moros, andre příroda vaj khere, doložito hin, hoj len te avel mindig

so te kerel. Kampol, imar sigeder peske vareso te arakhel. Me mire duj čhajorenca he le romeha kamas te predživel prazhnihi so najšukarder. A kada berš oda kamaha te kerel meksa buter, bo e phureder čhaj džal andro septembris andre škola. Sako berš phiras pro foreskero bazenos. Varekana pes o čhavore bavinen andro parkos, pre poši. Paľis mek phiras pro bare droma. Mindžar paľis o čhavore feder soven. Phiras pal o peskere babi a papa, bača he biba. A mek našminas te pobisterel te prazinel he te grilinel. Dži andro baro rat te bešel paš e jagori a te jel sunende. Kada taj patrinel kija prazhnihi.

Andrea Kačová

Prázdniny jsou tady

Prázdniny jsou tu. Konečně, děti se už na ně dlouho těšily. Po dlouhých deseti měsících nastává čas volna. Mnozí rodiče děti dlouho přemýšleli jaký program pro děti nachystat. Někteří jedou k moři, užít si slané vody. Ale ne všichni na takovou dovolenou mají finance. A tak posílají své děti na tábory, na různé workshopy, ale najdou se i takoví,

kteří nikam nejedou a celé prázdniny stráví doma, stejně jako ve školním roce. Jen s tím rozdílem, že se nebudou vůbec učit. Jaký program by měli vymyslet rodiče pro takové děti? Je jedno, jestli prázdniny stráví u moře, v přírodě, na chatě nebo doma, důležité je, aby se děti nenu-dily. Je potřeba si již předem připravit program. Já se svými dvěma holčičkami a s manželem se snažíme prázdniny si vždy užít a připravit co nejvíce dobrodružství. A tento rok se budeme snažit ještě víc, protože v září nastupuje dcera do první třídy. Každý rok chodíme na místní bazén. Někdy si děti vyhraji v parcích nebo na pískovišti. Dále pak chodíme pěšky na dlouhé výlety. Hned pak děti líp spí. Navštěvujeme svoje babičky a dědečky, strýce i tety. A samozřejmě nesmíme zapomenout na opékání a grilování. Do noci sedět u ohně a snít. To k prázdninám patří především.

Andrea Kačová

Nesnášenlivé radikály často léčí láska a rodina

PRAHA – Mladí členové hnutí nesnášenlivých radikálních ideologií je opouštějí často v okamžiku prvních lásek a zakládání rodin, kdy vytvářejí kladné vztahy k jiným lidem a přebírají za ně společnou odpovědnost. Na besedě Klubu společenských věd O extremismu v české společnosti to prohlásil politolog a soudní znalec na extremismus Zdeněk Zbořil.

Zbořil upozornil na gumovost termínu extremisty, jímž by mohl být na základě vybraných výroků a postojů oceňován bezmála každý český politik. Dle toho by prý mohl nazvat nejextrémnějším českým politikem Mirka Topolánka. Zdůraznil, že v Česká republika nemá toto označení oporu v právu či politologii, je žurnalistickou výpůjčkou,

přítom má pomlouvačný náboj. Varoval před cestou do pekel, kdy by se ideové trestné činy začaly stíhat, díky čemuž by za čas policie nutně zacílila na politické strany.

Konstatoval, že např. ve Francii se termín extremisty neuznává, hovoří tam o xenofobech nebo aspoň bývají extremisté specifikováni (neonacisté ap.). I Zbořil za vhodnější považuje bližší ideovou specifikaci, případně pojem radikál, doplněný dle charakteru (nesnášenlivý, nenávisťný, teroristický).

Lituje, že v Česku v posledních 10 letech vyšly jen dvě studie o radikálech a chybí jejich typologie. Jak uvedl, naopak v SRN třeba již zjistili, že neonacisté ve skutečnosti mají málo znalostí o Adolfu Hitlerovi – řada z nich ani neví, kdy

a jak zemřel. Z nacistických špiček jich ještě hodně zná Rudolfa Hesse, méně Reinharda Heydricha a Josefa Goebbelse, další výjimečně, více znají generály z východní fronty. Daleko více jsou prý zaměřeni na

vlastnění symbolů, vlajek, předmětů a knihy Mein Kampf, kterou ale čte jen málo z nich.

Největší část neonacistů – v ČR odhadem hodně přes polovinu, možná 70 % – tvoří mladí do 20 let, asi desetinu starší 30 let, zbytek je mezi 20 a 30 lety. S příchodem dospělosti zůstává v hnutí 20 až 25 % z nich. Na základě svých 560 znaleckých posudků na extremismus sdělil, že nesnášenliví radikálové jsou lidé posedlí záští a nenávistí často už od prvních školních let, jsou konflikt-ní, asociální, špatně socializováni často již v rodinách. Od 14 či 15 let se sdružují do skupin, dívky jsou mezi nimi ale výjimečně.

Tato skupina vykazuje v průměru členy často i dost chytré, ale učící se špatně. Dříve je socializovala vojna,

nyňi až první lásky a zakládání rodin, kvůli nimž hnutí opouštějí. Ve skupině 20 až 28 let tak v průměru valem upadá intelekt, mnoho nemá ani SŠ a je bez kvalifikace. Cvičí, pracují v bezpečnostních agenturách, jako vymahači dluhů ap., řada jsou nezaměstnaní, vnějškově dbají na vzbuzování strachu oblečením či tetováním. Jde často o nepředvídatelné lidi, pohybující se hodně v sociálně patologickém prostředí. Zvláště ní skupinou jsou obchodníci se symboly, obleky, literaturou ap.

Zbořil podtrhl, že značnou část účastníků neonacistických koncertů a srazů v Česku tvoří Slováci a Němci, někdy až čtvrtinu. Počet aktivních neonacistů v ČR odhadl na 300 až 500.

(Převzato z HN, kru)

Jarmila Balážová: Romští lichváři pro nás nebudou...

Dokončení ze str. 1
hudební nosiče. Postupně to všechno ale zaniklo.

Vrátím se ale k podstatě vašeho dotazu. Po šesti letech „šéfredaktování“ časopisu už jsem měla chuť na změnu a hlavně mi docházela chuť obhajovat, proč oslovuji pro články toho či onoho, zařazují reportáž z akce, kterou organizuje jiná organizace atd. Takhle se novinářina nedá dělat a já nejsem zvyklá příliš ustupovat, nejsem-li o kompromisu či kvalitě argumentů přesvědčená.

Tak jsem jednoho dne po jedné hádce velmi spontánně odešla. Myslela jsem, že se budu věnovat své televizní práci ještě víc a důsledněji. A netušila, že se ke mně v krátké době přidá řada kolegů. Najednou už nejste jen sám za sebe, cítíte zodpovědnost i za ně a za tu práci, kterou jste dělali a opustili. A tak jsme se rozhodli společnými silami zkusit založit nový časopis. Nešlo o štěpení v pravém slova smyslu, ale o odchod s prázdnými rukama. Začínali jsme po šesti letech práce znovu od začátku, na vlastních počítačích, v bytě někoho z nás jsme tvořili nulté číslo, ačkoliv nebylo potřeba, abychom zvýšili šance na získání dotace. V Amaro Gendalu tehdy zůstaly velmi slušné finance, na jejichž získání jsme měli výrazný podíl. Odesli jsme si jen pár fotek a část databáze předplatitelů. To bylo vše. Cesty lidí se prostě rozcházejí, tak to je. Dva roky vycházelo Amaro Gendalo vedle Romano vod'i, Romano hangos a Kereky, po dvou letech zaniklo a teď už má romská menšina jen tituly tři.

Romano hangos (RH) se uplatňuje ne zrovna snadno, čte ho vlastně menšina z většiny, tedy různí učitelé, lidi z neziskovek, úředníci, intelektuálové. Z řad Romů tady v brněnském ghettu je o něj velký zájem, ale spíš jen o prohlédnutí fotek, ne o čtení. Hodí se spíš pro vzdělanější, emancipovanější Romy a jejich rodiny, které je nutné mnohem pracněji vyhledávat a kontaktovat na akcích, koncertech, v neziskovkách. Romano vod'i mi přijde velice na úrovni, ale takřkajíc o dva stupně výš, úplně pro elitu. Je to cíl, nebo to chcete měnit? Případně jak?

Ano, je to cíl. Nezapomeňte, že ačkoliv Romano vod'i dostávají čtenáři do rukou již sedm let, stále zůstáváme mezi romskými tiskovinami nejmladší. Když jsme začínali, chtěli jsme dělat „časák“, který tu do té doby podle nás chyběl. Samozřejmě to můžeme vnímat velmi subjektivně a některým se právě RV nemusí líbit. Všem se nikdy nezavděčíte. My ale chtěli dokázat, že i Romové mohou dělat časopis žánrově i stylisticky velmi pestrý, s mnoha novinářskými styly, kvalitními fotografiemi, náročnější grafikou a dobrým papírem. S fotografiemi na titulu, které se vždy váží k aktuálnímu materiálu uvnitř čísla. Zkrátka časopis, který má modernější říz, mohu-li to tak nazvat. Těžko hodnotit sama sebe, ale podařilo se nám za těch sedm let získat mnohá mediální partnerství, dostali jsme cenu stříbrná Efie za spolupráci s reklamní agenturou McErickson v kategorii sociální reklama. Pokud vím, jsme jediný národnostní titul, nejen romský, ale národnostní, jehož všechny články přebírá Newton media,

čimž se placeným servisem dostane k mnoha novinářům. Po sedmi letech práce ale samozřejmě velmi zvažujeme co dál, jestli plníme svůj účel a lidi nás čtou nebo si jen tak píšeme pro sebe.

Začínali jsme s časopisem, ale o rok později jsme přidali webový servis, který se časem stal servisem zpravodajsko-publicistickým, www.romea.cz.

I proto jsme požádali pár lidí, na jejichž odborné názory velmi dáme, ať zhodnotí naši práci. Bedlivě jsme poslouchali, ne vždy to znělo lichotivě, ale o to nám šlo. Právě teď bude časopis procházet i na základě těchto připomínek, ale především proto, že to tak už rok cítíme, většími změnami. Některé rubriky zrušíme, kapku stáhneme z aktuálnosti, protože v tom webu prostě konkurovat nemůžeme, a budeme se zabývat materiály více pod povrch, analytičtějšími, které dávají věci ještě víc do souvislosti. Pochopitelně se tím vystavujeme riziku, že budeme pak části svých čtenářů méně srozumitelnější, ale v tom spočívá velké minus národnostního tisku. Každá menšina má maximálně čtyři tištěné tituly, romská tři. Nemůžeme si dovolit konkrétnější zaměření na tu či onu čtenářskou cílovou skupinu. Podívejte se všude kolem, majoritní tisk – kolik existuje jen časopisů pro ženy – od těch malých, přes ty v pubertě, dvacetileté, třicetileté, čtyřicetileté, víc domácky zaměřené, emancipovanější atd. My si nic takového dovolit nemůžeme. Kereka má jistou výhodu, jejími čtenáři jsou děti, ale Romano hangos, tedy čtenáři vaši, stejně jako naši... my si musíme vystačit s tím, že chceme, aby časopis plnil informační a vzdělávací funkci, aby bořil některé mýty a stereotypy v souvislosti s Romy, aby do romského časopisu přinášel témata, která v majoritních médiích nikoho ve vztahu k Romům nenapadnou. My to děláme, ptáme se na to, zda Romové volí či ne a proč, jak hodnotí dvacet let od roku 1989, jakou roli pro ně v životě hraje třeba láska. To samozřejmě kromě mnoha témat romskému tisku zřetelně určených.

Existují autoři, Romové či Romové, a témata, která byste do novin nedali? Příspěvky jakého typu a od jakých lidí třeba vyřazujete? Jistě, existují. Odmítáme, velmi slušně samozřejmě, články, které jsou novinářsky tak na nízké úrovni, že je nelze upravit, ale museli bychom je zcela přepsat. Mám na mysli takové ty obecné úvahy o tom, jaké to je být Rom, jak se nám těžko žije ach a ouvej a tak. My píšeme komentáře ke konkrétním jevům, situacím nebo událostem. Snažíme se v rámci možností měsíčníku o ma-

ximální aktuálnost. Nedali bychom také, alespoň ne vědomě, do Romano vod'i někoho, kdo nemá „čistý štít“. Uvedu příklad: třetí nebo čtvrtý rok jsme měli značné finanční potíže, každý sponzorský dar by nám pomohl. Měli jsme možnost získat poměrně vysokou částku peněz. Zoufale jsme je potřebovali, a přesto odmítli a riskovali, že úplně zanikneme. Pocházely totiž od Provident financial, firmy, která půjčuje peníze na obrovský úrok, a i když se pohybuje v mezích zákona, víme, že ji naletělo hodně Romů.

Z témat nebereme ta, která by byla neetická, nevkusně zpracovaná, propagační. Těch je ale málo. Někdy ale diskutujeme nad tématy a tím, jak je zpracovat. Pochopitelně. A naše názory jsou občas v naprostém rozporu, ale musíme najít kompromis. Jedním z takových témat je například sčítání lidu. Jak o něm napsat, aby to nebyl nábor? Jděte a přiznejte se k romské národnosti? Někteří z nás si třeba myslí, že ne sice takto tvrdě, ale lépe napsáno, by mělo prostě vyplynout z článku. Tedy že přihlásit se k romské národnosti by mělo být věcí hrůdy. To si myslím rovněž, k romské národnosti se hlásím vždy a bez problémů, ale nikdy bych k tomu nenabádala nikoho jiného, protože to považuji za rozhodnut ryze osobní, do kterého nikomu nic není. Takže ano, vedeme diskuse, to je ale zdravé a pak vždy respektujeme závěr, na němž jsme se nakonec dohodli.

Dětská odnož RV – Romano vod'ori – to je šikovní počín. Kdy budete projekt vyhodnocovat a přibližně kolik mladších lidí se vám zatím podařilo či daří do publikování v novinách zaangažovat? Chcete je třeba postupně získávat pro práci v RV?

Mít Romano vod'ori, Romskou dušičku, pro dětské čtenáře a hlavně jimi samotnými utvářenou, o to jsme se dlouho snažili. Nakonec ji máme, ale jen na omezenou dobu ještě dvou let coby součást jednoho projektu práce s dětmi z deseti různých škol. Pak uvidíme. I tak jsme ale z Romano vod'ori prozatím sami velice nadšeni a zdá se, že i řada dětských redaktorů, kteří se neustále hlásí o slovo a rádi by přispívali víc a víc. Z toho máme radost. Přeci jen ta komunikace probíhá spíš nepřímou, k osobním kontaktům dochází řidčeji, a i proto si velice ceníme přízné děti.

Chod spojení s časopisem vyhodnocujeme průběžně, s koncem školního roku čítaly dětské redakce v deseti školách 78 žáků. Po vydání prvního čísla se samo od sebe přihlásilo pět dětí, které jsou nyní pravidelnými přispěvateli. Odhadem čtvrtina z nich je velice aktivní, tzn. že píšou do každého čísla, pravidelně přispívají na web, čile s námi komunikují a nutno dodat, že i úroveň jejich písemného projevu a schopnost pracovat s tématem se neustále zlepšuje.

Co se otázky možné spolupráce s RV týče, jsme jí rozhodně otevření. Díky Romano vod'ori jsme objevili dvě šikovné romské slečny, které by za nějaký čas mohly zvládnout přestup do časopisu pro jinou věkovou skupinu. Prozatím, i s ohledem na jejich věk, se jim snažíme vyjednat užší spolupráci s časopisy pro mládež, jako je například Red Way. Věc je však v jednání, uvidíme, zda se to podaří.

Občas se mluví o tom, že tištěná média postupně nahrazuje internet. Máte nějaké poznatky o mladší generaci Romů a jejich sympatiím pro internet? Je to stejné jako u neromské mládeže?

Nemám studie ani výzkum, vycházím čistě z vlastních postřehů a odhadů, z toho, co sleduji u nás na webu a také třeba komunikaci a způsob prezentace na sociální síti Facebook. Mladí Romové a Romky jsou s internetem úzce spjati, používají jej velmi hojně a přirozeně, je to pro ně způsob navazování kontaktů, z čehož mě tedy někdy až mrazí. To víte, já stále preferuji život „life“ než přes internet. Ráda na kamarády vidím, potkám se s nimi, večery nemíním trávit u počítače s lidmi, jimž nevidím do tváře. I když už i to dnes můžete! Takže ano, je to stejné, mladí Romové upřednostňují i způsob přijímání informací internetovou cestou, klasické noviny u nich vidím stále méně.

Čtenost serveru Romea jsou tak stovky lidí. Máte zlepšováky nebo nápady do budoucna, jak to zvýšit?

A to zas ne. Server Romea.cz navštíví podle statistik www.toplist.cz v průměru 2000 lidí ve všední den. Pokud máme nějakou kauzu, kterou přeberou i majoritní servery, pak se návštěvnost několikrát násobně zvýší. Návštěvnost se snažíme zvyšovat například i profilem Romey na komunitním serveru Facebook, na který dáváme pravidelně odkazy na nové články. Dvě tisícovky si držíme již rok, zatím se je nedaří překročit. Ovšem je to vysoké číslo srovnatelné s mnoha weby respektovaných neziskovek, jako je například Člověk v tísni apod. V průměru, nejsou-li povodně například. Určitě by bylo dobré mít více vlastních materiálů, pak by návštěvnost asi začala stoupat, ale to jsme opět u finančních prostředků.

Jak hodnotíte nedávnou zveřejněnou vládní zprávu o menšinových periodikách (k dispozici na www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/Mensiny-media/analiza_casopisu.pdf)? Předně jsem ráda, že konečně někdo zhodnotil práci mnoha lidí, kteří v národnostních periodikách pracují, a že existuje i nějaké porovnání kvality těchto periodik mezi národnostmi, nejen tou jednou. Samozřejmě lze diskutovat o tom, nakolik je ta zpráva, psaná jen jednou osobou, objektivní. Romano vod'i z ní vychází velmi dobře, troufla bych si říci, že nejlépe z romských titulů. Považovala bych za logické, že takové hodnocení se odrazí alespoň orientačně ve výši dotací, že prostě lépe hodnocená periodika získají prostředků více, ale není to tak. A jinak i přes to kladné hodnocení pro Romano vod'i budeme spoustu věcí v obsahu i grafice měnit v příštím roce, budeme-li i nadále vycházet, s něčím už jsme začali teď.

Ze zprávy ale lze při důkladném čtení zjistit, že romská periodika, tedy zejména Romano hangos a Romano vod'i, se od většiny národnostního tisku liší velkou mírou politických témat. Ta potřeba vyjadřovat se k politice vysoce vyčnívá, možná i proto, že image romské menšiny v české společnosti je daleko nejhorší a že se na romských tématech snaží často „zviditelnit“ do té doby neznámí nebo velmi problematičtí regionální politici, vědomí si toho, že během krátké chvíle tak získají celostátní pozornost.

S čím u Romano vod'i nejste spokojená, co chcete dělat jinak?

Úplně konkrétní nebudu, prozrazovala bych vám náš recept od základů, a na jaké změny byste se potom těšili nebo byli minimálně zvědaví? Již teď o prázdninách ale zkoušíme drobné změny grafické, větší řádkování a změnu fontu písma kvůli lepší čitelnosti, méně barev, více

práce s černobílou a snaha o větší vzdušnost. Tak uvidíme! Z obsahu uvažujeme o sloučení některých rubrik – jako profilu sportovce, Roma či Romky, kteří reprezentují tuto zemi na minimálně republikové úrovni, s další rubrikou, která hledá zajímavé osobnosti v dalších oborech. Zavedením zmiňovaného „sportu“ jsme jako jediné romské periodikum poprvé v historii sedm let hledali a mapovali a psali o romských sportovcích. Chtěli jsme tak proniknout do neprobádaných vod a jít proti stereotypům, že Romové jsou vynikající zejména v hudbě a tanci.

Po sedmi letech je ale v tak omezeném redakčním zázemí velmi vyčerpávající objevovat s měsíční pravidelností nové a nové sportovní talenty. Tak si chceme trochu uvolnit ruce a o těch šikovných sportovcích psát v jedné rubrice společně vedle šikovných lékařů nebo inženýrů nebo řidičů tramvají například. A v budoucnu uvažujeme o stažení některých zpravodajských žánrů výměnou za více analytické a upozorňující na souvislosti. No, teď vidím že skoro všechno jsem vám prozradila, Pavle...

Můj názor – rodinná či velkorodinná struktura, fixace na ni skutečně u velké části Romů téměř znemožňuje nejen vytváření politických organizací, ale vůbec jakéhokoli širšího, funkčního pracovního společenství. Fungují tam totiž jiná kritéria, jiný způsob spolupráce a komunikace a zodpovědnosti, jiné vnímání pojmu „solidarita“. Jak jste to vy překonali či překonávali v Romea či Romano vodí?

Ekonomická situace a vývoj obecně způsobuje větší inklinaci k individualismu už i u Romů. Rodinný okruh se zužuje na ty nejbližší. Máte ale pravdu s tou provázaností a pak složitostí o některých věcech psát, informovat, protože se vám k tomu leckterí nevyjádří. A to jsme mnohem otevřenější a kritičtější než Romové ve Švédsku například! Mí kolegové z tamního romského rádia mi vysvětlovali, že oni se na politiku a Romy aktivisty a s tím související témata vůbec nemohou ptát, že se to nehodí. „A o čem teda vysíláte?“ ptám se jich. Prý nejvíc o kultuře a tradicích.

My v Romano vodí se řídíme nejen při vytváření časopisu, ale obecně při práci a hledání kolegů pro práci v mediální, vzdělávací oblasti a také v informování o aktivitách neonacistů jedním základním pravidlem. Nepracují u nás rodinní příslušníci, my nejsme rodinný podnik. Věříme, že tak můžeme být kritičtější i mezi sebou i navenek. Stále ale existují různá tabu. Nedávno jsme právě na té zmiňované schůzce diskutovali o tom, že i my, natož zbytek romských médií, málo informujeme například o praktikách romských lichvářů, o tom, že i nepoctivci z řad Romů vydělávají na bidě jiných soukmenovců.

Uchovávají si mladí Romové okolo RV a Romea ještě vazby na svoje velkorodiny a prostředí, mluví, aspoň někdy, romsky, dodržují nějaké tradice?

Záleží na tom, z jaké kdo pochází rodiny, jaké tradice se v daných familiích ještě udržely. Nikdo z nás, Romů, v Romei pracujících, ale nikdy svůj původ netajil, vždy se

k němu hlásil a myslím si, že se opravdu snažil i něco udělat v rámci komunity. To platí i pro naše kolegy, Neromy, kteří mnohdy studovali například romistiku, umí nebo alespoň rozumí romsky a dlouhá léta Romy znají, přáteli se s nimi, některým pomáhají.

Jak jsou ve svém domácím prostředí, odkud přišli do Prahy, vnímání? Ptám se kvůli občas zaznívajícímu argumentu, že tradiční romské prostředí údajně nemá vzdělání a individuální kariéru jako prioritu.

Ano, říká se to a píše i ve vládních odborných materiálech a to mě velmi šťve! V naší rodině se odkážíva hovořilo o tom, že jsme Romové, vždycky nás vedli k hrdosti svého původu, ale také ke vzdělání a zodpovědnosti a tomu, že nemáme lhát, podvádět, schovávat všechny své neúspěchy za diskriminaci. Když se tím ohrazují před všemi těmi vyznavači kulturní chudoby nebo rádoby novináři, kteří se „romské tematice“ věnují pět let, ale už se považují za specialisty, často se pohádáme, protože mi řeknou, že já ale fakt nejsem typická Romka. Rozčílí mě to pokaždé stejně! Já sama jsem Romka, vždycky jsem byla, nikdy bych si netroufla definovat typického Roma nebo typického homosexuála, Čecha a ejhle, někteří to umí bez problémů! A jim do toho jejich obrazu zapadají více Romáci, co tančí, hrají na kytaru, mají deset dětí a nevědí, co je kondom ani Facebook! A vysokoškoláci? No Ježíši! Jakobyste s vysokoškolským diplomem touhle teorií ztratili okamžitě identitu!

A k tomu, jak jsou vnímání naši kolegové, Romové, nebo jak jsme vnímání, ve svém prostředí? To přece záleží na tom, jak se chovali před tím! Byli Romáci? Tak není problém! Podívejte se na Moniku Bagárovou, Jana Bendíka, Richarda Samka třeba. Romáci je zbožňují, oni nezapírali ani v televizi, že jsou Romové, i předtím se romské komunitě nevyhýbali. Já v Brně vždy chodila mezi Romy, celá naše rodina. Dodneška se normálně všichni bavíme. Jasně, časem jsem se posunula jinak, ale všichni vědí, že jsem prostě Romačka a nezpochybňují to jenom proto, že mám diplom z Karlovy univerzity a moderovala jsem x pořadů v televizi a rádiu.

Celkem netradičně RV a Romea otevřela v romském prostředí témata práv žen a homosexuální menšiny. Můžete popsat, jaké na to máte reakce? Zajímají mě hlavně ty od různých skupin Romů, ne od volnomyšlenkářských neromských intošů ve městech.

Tak tento váš postřeh mě velice potěšil. Ano, snažíme se, mě obecně tematika rovných šancí zajímá. Mám spoustu přátel mezi cizinci, národnostními menšinami zde žijícími již několik generací, mezi gayi a lesbami, i mezi různými náboženskými skupinami. Říkala jsem, že když jsme s Romano vodí začínali, chtěli jsme být moderním časopisem a bořit stereotypy. A to i mezi námi samotnými. Znáám spoustu kluků, kteří přišli do Prahy z jiných měst právě proto, že jsou gayové a nechťeli uvádět do „trapných“ situací své rodiny. Znáám romské velmi chytré holky, co pilně studovaly, vydělávají si vlastním mozkiem a zkušenostmi a pílí slušné peníze a ty už samo-

zřejmě zastávají trochu jiné postoje než máma od pěti dětí, neznamená to ale, že už nejsou Romky!

Dnes už se setkáváme s negativními reakcemi zřídka, velmi zřídka. Dříve to bylo kapku jiné. Dokonce velmi tolerantní, vzdělané, důstojné pány z romských řad pohoršila jedna naše obálka. Byla na ní kdysi Anděla Halušková, finalistka České miss. Krásná a hodná holka! Působivá, soutěžila na prestižní republikové soutěži, nejen na „nějaké romské“, nechápejte to teď prosím špatně! A jednou z disciplín byla i promenáda v plavkách. To byly tenkrát reakce, když jsme ji v těch plavkách měli na obálce! Tohle v romském časopise? Nehodí se to prý a je to proti tradicím! Přitom to byla velmi vkusná fotografie, Anděla je droboulínka, jistými vnadami ne zbytečně překypující dívka. A pak jste mohl na mnoha romských soutěžích Miss vidět holky, jak tančují někdy až v lascivních polohách, spíš poodhalené než nikoliv. Když jsme o čtyři roky později na obálce zvěčnili působnou tanečnici samby ve velmi odvážném úboru, všem to přišlo krásné. No, takový pokrok jsme zaznamenali! K těm tématům ale ještě. Pořád cítím mezery, třeba skutečných reálných reportáží z prostředí, kde se romské holky i kluci dokonce prodávají. Někteří proto, aby si koupili vytoužené značkové šaty a někteří proto, aby vůbec měli co jíst a kde přespat třeba po odchodu z dětského domova. I to je drsná realita a my o ní chceme psát!

Jste asi nejdéle působící novinářka v romských médiích v ČR. Kdybyste měla najít co nejvíc chyb a nedostatků na Romano hangos, co byste uvedla? Noviny znáte, jak byste je při limitech RH, které vám jsou také asi známy, koncipovala třeba vy, a z Brna?

Ó, to je těžké, vite! Když jsem si navíc vědoma, v jakých podmínkách a limitech RH vzniká. My nemáme – ani vy, ani my – k ruce deset placených redaktorů a čtyři fotografie, které můžeme posílat do terénu i na tiskovky. Já vím, jak těžké je pracovat dnes v národnostním časopise, kdy nevíte jeden rok, budete-li příští vycházet. Kdy netušíte pět měsíců, zda jste na ten daný rok získali finanční prostředky z MK, ale musíte to risknout a pracovat ty čtyři měsíce bez výplaty a doufat, že se vám to pak vrátí! A tak dále.

No ale kdybych mohla přece jen poradit... Pracovala bych s větším a důslednějším žánrovým rozlišením. Měla více původních materiálů a hlavně fotek. Některé komentáře bych nezařazovala, protože mi přijdou velmi ufnukané a svalující všechno na to, že nám ubližují, protože jsme Romové. Ovšem některé analytické postřehy a komentáře, ať

už třeba vaše nebo Karla Holomka, se mi velmi líbí!

A stejně tak – co kritického i pochvalného by uvedla Jarmila Balázová o bývalém Veselého Gendalos, Polákově Amaro gendalos, Kerece, Romano VIP? Které věci podle vás měly tyhle listy dělat jinak?

Nejsem mediální kritik, nebudu se vyjadřovat konkrétně, protože s některými lidmi, stojícími v čele těch periodik jsem měla nějaké osobní rozepře, a nechci, aby to vypadalo, že si vyřizuju účty. Novinářna mezi Romy jde vlastní cestou, potřebuje čas na uzrání. Prostě víc lidí, co žurnalistiku budou studovat, dlouhá léta ji praktikovat v majoritních médiích, kde je větší konkurence a poptávka po vyváženosti, tolik propírané objektivitě a nějakých novinářských pravidlech. Obecně mi vadí, když někdo může dát někomu šanci a nedá mu ji, protože by ho třeba mohl předčít, přerůst, být mu konkurencí. To mě mrzí, ale to se týká jen minimálního množství těch vámi vyjmenovaných titulů nebo vysílání. Možná vás překvapím, ale ráda bych těm lidem složila hold za to, že setrvali a nenechali se zlákat, tedy ti, kteří mohli, jistější práci jinde. Není totiž ani společensky tak prestižní a finančně již vůbec ne pracovat v nějakém romském měsíčníku a mnozí lidé se to učili za pochodu a ledasco se naučili! Romano VIP se mi líbí, jen bych nutila ty mladé lidi víc psát o vlastních prostředích, byla bych kapku míň „bulvárnější“. Kereku jsem dlouho neviděla, ale obecně bych jí doporučila víc původních textů a fotek a větší zaměřenost na vzdělávací funkci časopisu. Grafika je dobrá. No ale to jsou rady tak od stolu, které samozřejmě není třeba brát vážně, když někdo nechce.

Jak se podle vás budou vyvíjet romská média? Podle mě se budou slučovat, případně zanikat, i když bych rád viděl – a snažím se – o opak.

Vidím to obdobně, slučování, zánikání. Také nám, kdo už jsme „u kormidla“ dlouho, dochází dech nebo chceme dělat i něco jiného, zakládat rodiny třeba. Problém je, že si nejsem příliš jista, že ti mladí, do nichž jsme vkládali naděje a čas a snažili se je snad i někdy něco naučit, zůstanou v romských médiích nebo redakcích, v těch podmínkách, v nichž se tam pracuje. Ti lepší jistě ne, láká je televize, pořady, kde získají slávu, lepší příležitosti a taky nějakou prestiž, ať již společenskou nebo intelektuální, to záleží na jednotlivcích. A když je povedou ti horší z nás? Nevím, budoucnost nevidím moc růžově.

Jak vy sama práci ve dvou médiích zároveň zvládáte?

Je to těžké, velmi. Pracuji v Českém rozhlase 6, to je bývalá česká redakce Svobodné Evropy, mám v průměru tři pořady v týdnu. Jen je vymyslet, zprodukovat, odmoderovat, sestříhat a odbavit stojí člověka nesmírné úsilí. Vedle toho Romea a taky řada jiných aktivit. A dotazy lidí, kteří piší diplomové práce, novinářů apod. A dělala jsem u toho dlouho i televizi, ale pak už jsem nemohla a byla před zhroutením, a to jsem zvyklá dost pracovat! Víte, pořád sním, že si vychovávám nástupce pro Romano vodí a pořád rok co rok musím šéfredaktorovat sama.

A to bych se ráda zase vrátila do televize a měla víc volného času! No, tak uvidíme!

Mohla byste nějak podle oblíbenosti a preferencí seřadit, srovnat neromské noviny, případně časopisy? Kde si nejvíc počtete a kdo jsou „novinářská esa“, které čtete ráda a proč?

Hospodářské noviny, MF Dnes, Lidové noviny, z časopisů Respekt, Reflex a Týden. Taký měsíčník Psychologie. Poslouchám taky hodně rádio a sleduji televizní pořady. Z autorů – mám ráda zahraniční komentátory, protože se od nich mám co učit, líbí se mi cestopisné a přírodovědné dokumenty, a z televizních moderátorů nejvíce smekám před Janem Krausem. Ostatně proto jsem přijala jeho pozvání do pořadu Uvolněte se, prosím a po dlouhé době jsem měla velíkánskou trému asi dva dny. Hrůza!

Vracíte se někdy do Brna, nebo jste už nadobro zakořenila v Praze?

První dva roky studia jsem byla přesvědčená, že se do Brna vrátím a v hlavním městě žít nebudu. Dnes Prahu miluji a nedokáži si představit, že bych žila jinde! Často ale jezdí do rodného Brna, mám tam totiž rodiče, sourozence i jejich děti, zkrátka celou rodinu a tu vám nikdo nenahradí!

Tohle vyjde až po volbách – je to drzé zeptat se, koho jste volila a proč? My – tedy obě dvě fajty, moje i manželčina, to většinou už 20 let házíme ČSSD.

Zpravidla volím liberální strany, jako byla v minulosti Unie svobody a Strana zelených. Celá moje rodina pak ČSSD. K volbám chodím vždy, protože se považuji za aktivního a zodpovědného občana a nesnáším stesky v hospodě nad pivem, zvláště ukáže-li se, že dotyčný nebo dotyčná nikdy u volební urny, nebyl, nebyla.

Která česká strana podle vás má program schopný lépe řešit záležitosti většiny Romů?

Teď je to těžké, ale byla to Strana zelených a ČSSD. Když se ptáte paušálně. Samozřejmě ale znám i Romy, kteří pravidelně volí například ODS.

Jaké protivné otázky byste zase chtěla položit o Romano hangos na oplátku vy mně?

Ani snad ne protivné otázky, ale spíš přání, aby se vám podařilo sesbírat poslední síly a setrvat a najít nové spolupracovníky, kteří pomohou nejen s psaním a focením, ale i s novou motivací a dodáním energie!

Ptal se Pavel Pečinka

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz
MHD: tram. 2, 4, 9, zast. Tkalcovská, tram. 3, 5, 11, zast. Dětská nemocnice

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na srpen 2010

NOVINKA: OTEVÍRACÍ DOBA V NEDĚLI PRODLOUŽENA DO 18⁰⁰ (poslední vstup v 17⁰⁰)

1. 8. neděle

Vstup do všech výstavních prostor ZDARMA.

Výstavy:

Plátna pro velké černé oči. Cikáni v díle Míly Doležalové. • Výstava potrvá do 15. 8. 2010

Muzeum poprvé představuje veřejnosti svoji rozsáhlou sbírku děl akademické malířky Míly Doležalové (1922–1993), reflektující romské téma. Výstava je doplněna i o výpůjčky dalších majitelů. Velkoformátová díla zobrazují neobvyklý, a přesto lidsky teplý až žhnoucí svět Romů. Autorka je přirovnávána k mexickým muralistům jako Diego Rivera či David Alfaro Siqueiros, mezi českými malíři však nemá její dílo obdoby.

Stálá expozice

Příběh Romů (etapa 1939–2005).

Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů.

22. 8.

PIETNÍ SHROMÁŽDĚNÍ

k uctění holocaustu Romů v místech bývalého protektorátního, tzv. cikánského, tábora **v Hodoníně u Kunštátu**. Doprava autobusem zajištěna tam i zpět zdarma. Odjezd z Brna od budovy Muzea romské kultury v 9³⁰ hodin, **zahájení v areálu bývalého tábora v Hodoníně u Kunštátu v 11⁰⁰ hodin.**

Otevírací doba • po zavřeno • út–pá 10–18, poslední vstup 17¹⁵ • so zavřeno • ne 10–18, poslední vstup 17¹⁵

Financováno z prostředků ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

ROMANO VIP

ROMANO VIP - Časopis pro náctileté 2 / 2010
Ročník 3. červen

Léto je tady... PRO RADOST!

MEZINÁRODNÍ DEN ROMŮ
DENIS DÍRDA
PŘÍROVNÁ KURZIKKA

UDNITĚ NAJDEŠ

KULTURA • Mezinárodní den Romů • Festival pro radost | Máme se bát internetu?
Módní policie | Rozhovor • Denis Dirda • Jan Horák | Fotoromán
Hudba • Ida Kellarová | Recepty z domu i ze světa | Tipy na výlety v okolí Brna
Cikánský horoskop | Přístav v Břeclavi | Nabídka aktivit a kroužků v IQ-čku

Léto s Romano VIP

BRNO – V červnu 2010 vyšlo další číslo časopisu Romano VIP, na jehož tvorbě se podílejí klienti ze sociálně vyloučených (převážně romských) lokalit.

Romano VIP oslovuje romskou mládež každé tři měsíce již od roku 2008. Na jeho formě se bez nároku na honorář podílejí mladí klienti nízkoprahového zařízení ve formě pravidelné spolupráce při tvorbě rubrik i článků. „Při realizaci časopisu chceme v klientech podnítit zájem o tvůrčí práci na časopise a také ukázat veřejnosti, že romské děti jsou šikovné a akční,“ říká o záměrech časopisu editorka Nela Živčáková. Časopis s nákladem 500 ks je tak nejen možností, jak strávit kvalitně volný čas, je také způsobem, jak šířit informace vzdělávacího charakteru týkající se prevence patologických jevů. Připravuje články o dospívání, sexualitě i závislostech.

(www.romea.cz, zn)

Dávné vzpomínky

Marnost nad marností, ale jak krásná...

Karel Oswald

Šimon Ryšavý nakladatelství

Česká 31, 602 00 Brno
Tel.: 542 212 052
Fax: 542 216 633
e-mail: books@rysavy.cz
http://www.rysavy.cz

ROTA radio

romské rádio
nejen pro romy

Rádio Rota, Španělská 6, 120 00, Praha 2,
Tel./fax: +420 / 222 987 677, 222 944 393
www.radorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radorota.cz

Vydávání Romano hangos podporuje Ministerstvo kultury ČR

www.romea.cz – Romský informační portál

Adresa redakce Romano hangos a Společenství Romů na Moravě

Bratislavská 65a, Brno 602 00
tel.: 545 246 673 www.srnm.cz
číslo účtu: 27-488570217/0100

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
ICO:	DIC:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:

Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:

☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Bratislavská 65a, 602 00 Brno.
Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 27-488570217/0100. Cena předplatného na rok 2010 činí 240 Kč.